

DDP-YD/ETD (2022) 249

Київ, 4 листопада 2022

«Тепер війна, і тому ми зараз багато займаємося проектами з внутрішньо переміщеними особами, плюс з молоддю на вулиці...»

**Дослідження потреб і викликів
молодіжних центрів України різної форми власності
місцевого, обласного та національного рівнів**

Проект звіту

Результати дослідження базуються лише на відповідях керівників/керівниць молодіжних центрів України різної форми власності місцевого, обласного та національного рівнів, які взяли участь в опитуванні, фокусованій груповій дискусії та глибинних інтерв'ю, і виключно на їхньому сприйнятті обставин, у яких вони працюють. Результати дослідження можуть не відображати реальну ситуацію. Рада Європи, Міністерство молоді та спорту України, дослідницька команда не несуть відповідальності за правдивість отриманої в ході дослідження інформації.

Погляди, висловлені в цій публікації, є відповідальністю автора (авторів) / авторки (авторок) і можуть не збігатися з офіційною політикою Ради Європи.

Усю кореспонденцію щодо цього документа потрібно надсилати до Департаменту Ради Європи з питань молоді.

Дослідження:

Людмила КІНДРАТ
Наталія ДЗЮБА

Рецензування:

Артур КАДЕЛЬНИК
Ірина БЕЛЯЄВА
Марія САКУТА
Назарій БОЯРСЬКИЙ

Редагування:

Валентина ЛЕСНОВА

Координування:

Олена ЧЕРНИХ

Зміст

Вступ	4
Про проєкт «Молодь за демократію в Україні: Фаза II»	4
Про дослідження.....	4
Публічна презентація-обговорення звіту.....	6
Ключові знахідки дослідження	7
Ключові знахідки презентації-обговорення	10
Результати дослідження	11
Молодіжні центри: базові характеристики.....	11
Форма власності молодіжних центрів	11
Географія діяльності молодіжних центрів	13
Цільова аудиторія молодіжних центрів	14
Послуги, які надають молодіжні центри	17
Послуги, які планують надавати в МЦ.....	23
Потреби молодих людей.....	25
Співробітники/співробітниці молодіжних центрів	26
Навчання співробітників/співробітниць молодіжних центрів	30
Фінансування молодіжних центрів.....	35
Приміщення, у якому здійснюють діяльність молодіжні центри	39
Необхідне підтримання молодіжних центрів.....	41
Рекомендації	48
Додатки	50
Опитувальник для керівників/керівниць молодіжних центрів України (усіх форм власності)	50
Питання для глибокого інтерв'ю	54
Питання для фокусованого групового обговорення.....	55

Вступ

Про проєкт «Молодь за демократію в Україні: Фаза II»

Проєкт Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II» розпочато відповідно до Плану дій Ради Європи для України на 2018 – 2022 роки й побудовано на результатах і досвіді проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні». Переглянутий план роботи проєкту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II» до грудня 2022 року має на меті сприяти впровадженню молодіжної політики, заснованої на участі молоді, з метою врахування особливих потреб молоді під час війни.

Про дослідження

Дослідження потреб і викликів молодіжних центрів України різної форми власності місцевого, обласного та національного рівнів відбувається у співпраці з проєктом Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II» і Міністерством молоді та спорту України.

Мета дослідження — визначення потреб і викликів молодіжних центрів, просторів та хабів (далі – МЦ) України різної форми власності місцевого, обласного й національного рівнів та розроблення рекомендацій за результатами.

Цільова група дослідження – керівники/керівниці МЦ України.

Методологія дослідження заснована на методах участі (methods of participatory research), які передбачають участь у дослідженні представниць і представників цільових груп, включення до змісту дослідження поширених (популярних) ідей і практик, зосередження на розширенні можливостей учасниць і учасників дослідження, відсутність ієрархізації для врахування інтересів і думок тих, хто має меншу владу чи представництво, ціннісне ставлення до різних думок і поглядів.

Методи, використані в дослідженні:

- Кабінетний огляд передбачав аналіз документів, які визначають, скеровують і регламентують діяльність МЦ в Україні. У ході дослідження було проаналізовано Закон України «Про основні засади молодіжної політики» від 27 квітня 2021 року № 1414-ІХ, Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» від 20 грудня 2017 року № 1014, План відновлення та розвитку України (у межах ініціативи United24 Президента України В.Зеленського), стандарти й підходи Ради Європи, Рекомендацію СМ/Rec(2016)7 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей до прав, Рекомендацію СМ/Rec(2015)3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про доступ молодих людей з неблагополучних районів до соціальних прав, Рекомендацію СМ/Rec(2017)4 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про молодіжну роботу, Рекомендацію СМ/Rec(2019)4 про підтримку молодих біженців/біженок, які перебувають на етапі переходу до дорослого життя.
- Онлайнове опитування (гугл-форма), у якому взяли участь 49 керівників/керівниць молодіжних центрів. Опитувальник наведено в додатку до цього звіту, він містить як закриті питання (респондентам/респонденткам дослідження запропоновано варіанти відповідей), так і відкриті (респонденти/респондентки можуть написати власний варіант відповіді).
- Одне фокусоване групове обговорення, у якому взяли участь чотири керівники/керівниці молодіжних центрів (одна переміщена комунальна установа обласного рівня, дві комунальні установи міського рівня, один МЦ, який функціонує на базі громадської організації).

- Чотири глибинні інтерв'ю з керівниками/керівницями молодіжних центрів (одна державна установа національного рівня, одна комунальна установа обласного рівня, одна комунальна установа місцевого рівня, одна громадська організація місцевого рівня).

Дослідження проводили протягом серпня – вересня 2022 року:

- опитування керівників/керівниць МЦ – 09 – 23 серпня;
- фокус-група (фокусоване групове обговорення) – 25 серпня, тривалість 80 хвилин;
- глибинні інтерв'ю – 24 та 26 серпня, тривалість кожного близько однієї години.

Дослідження проводили дистанційно (за допомогою онлайн-опитувальника, аудіо- та/або відеодзвінків і конференцій).

Запрошення до участі в опитуванні було опубліковане на сайті Офісу Ради Європи в Україні (<https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-council-of-europe-project-and-the-ministry-of-youth-and-sports-of-ukraine-invite-the-management-of-youth-centres-of-all-levels-to-survey-on-needs->), на сайті Міністерства молоді та спорту України (<https://mms.gov.ua/news/proiekt-rady-ievropy-spilno-z-minmolodsportu-zaproshuie-kerivnytstvo-molodizhnykh-tsentriv-vsikh-rivniv-do-opytuvannia-shchodo-potreb-ta-vyklykiv>), на сторінках у Фейсбук: Офісу Ради Європи в Україні, Проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні», Департаменту молодіжної політики Мінмолодьспорту, у групі «Молодіжний працівник». Запрошення взяти участь в опитуванні також було надіслано на електронні адреси молодіжних центрів України з бази даних Мінмолодьспорту.

Для проведення дослідження дослідницька команда використовувала базу контактної інформації молодіжних центрів України різної форми власності місцевого, обласного та національного рівнів Міністерства молоді та спорту України. Було отримано три таблиці з даними про молодіжні центри України (від Міністерства молоді та спорту України) та одну таблицю про молодіжні центри Донецької області (від Донецького обласного дитячо-молодіжного центру). Отриману інформацію було опрацьовано та структуровано для гнучкості користування. Крім того, на підставі телефонних дзвінків до МЦ відповідно до бази даних уточнено контакти. Відкориговану базу контактів МЦ передано до Міністерства молоді та спорту України.

Загалом проведено телефонні інтерв'ю з керівниками/керівницями 244 МЦ центрів, із них:

- підтвердили, що працюють, 143 співробітники/співробітниці МЦ, з яких семеро відповіли, що переїхали, вісім МЦ працюють дистанційно, один МЦ у пошуках приміщення всередині громади, п'ять МЦ працюють частково;
- заявили, що працюють, але не є МЦ, один респондент/респондентка;
- повідомили, що не працюють, керівники/керівниці 29 МЦ.

Не відповіли за наявними контактами 71 МЦ. Дослідницька команда не телефонувала, зважаючи на безпекову ситуацію, 73 МЦ. Також у наявній базі даних відсутні контакти 70 МЦ.

Станом на серпень 2022 року загальна кількість молодіжних центрів у фінальному варіанті бази даних контактів МЦ – 387, з них 57 перебувають на окупованих територіях, 9 зруйновано, 26 пошкоджено.

Загалом у дослідженні взяли участь 49 осіб, з яких 31 жінка. Середній вік респондентів/респонденток – 36 років (наймолодший/наймолодша – 18, найстарший/найстарша – 60).

Публічна презентація-обговорення звіту

18 жовтня 2022 року в онлайн-форматі відбулася публічна презентація-обговорення звіту дослідження потреб і викликів молодіжних центрів в Україні, що передбачала:

- презентацію результатів дослідження, зокрема з акцентом на різні форми власності та види діяльності;
- обговорення форм і видів діяльності молодіжних центрів, їхньої специфіки відповідно до географії та потреб молодих людей;
- обговорення необхідного підтримання для молодіжних центрів, зокрема з боку Міністерства молоді та спорту України та проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II»;
- створення простору для обміну досвідом роботи, ідеями, що відповідають потребам молодих людей.

У заході взяла участь 61 особа – це представники і представниці Міністерства молоді та спорту України, Всеукраїнського молодіжного центру, молодіжних центрів різних рівнів і форм власності, профільних управлінь у сфері молоді, громадських організацій, закладів вищої освіти, міжнародних організацій, дослідницька і тренерська команди проекту Ради Європи «Молодь за демократію в Україні: Фаза II».

Ключові знахідки дослідження

- Загальна кількість МЦ в Україні – 387 (станом на серпень 2022 року, відповідно до бази даних контактів, сформованої дослідницькою командою проекту Ради Європи у співпраці з Міністерством молоді та спорту України), з них 143 МЦ підтвердили, що працюють. Ключові знахідки базуються на відповідях керівників/керівниць 49 МЦ, які взяли участь у дослідженні.
- Із 49 МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні, 30 (61,2%) є комунальними установами, 18 (36,7%) – громадськими організаціями, один (2%) – державної форми власності.
- Користувачами/користувачками послуг МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні, традиційно є молодь віком від 14 до 35 років, але після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року користувачами/користувачками послуг МЦ стали і діти до 14 років, і особи старші 35 років.
- МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь в опитуванні, працюють з різними категоріями осіб: з молодими людьми, які навчаються (44 з 49 МЦ, 88%), внутрішньо переміщеними особами (36 із 49 МЦ, 73%), молодими людьми, які працюють (36 із 49 МЦ, 73%), молодими батьками (22 з 49 МЦ, 55%), особами з інвалідністю (19 із 49 МЦ, 38,8%).
- 18 із 49 керівників/керівниць МЦ (38,8%), які взяли участь в опитуванні, зазначили, що надають послуги професійним спільнотам, які працюють з молодими людьми.
- Розширився перелік послуг, які надають МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні. Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року структура послуг змінилась: додався гуманітарний складник, розширився волонтерський складник, піднімають питання задоволення потреби в психологічній підтримці, з'являються запити на послуги, які не є специфічними для МЦ, а також на послуги, характерні для воєнного стану (наприклад, домедична підготовка), зараз МЦ поступово повертаються до проєктів, які традиційно надавали до повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року. У цьому контексті актуалізуються питання визначення стратегічних напрямів роботи МЦ на всіх рівнях.
- Послуги, які традиційно надавали й надають у МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні: волонтерські проєкти (43 з 49 МЦ, 87,7%), утвердження громадянської позиції (42 з 49 МЦ, 85,7%), культурні заходи (40 із 49 МЦ, 81,6%), національно-патріотичне виховання (39 із 49 МЦ, 79,6%), заходи неформальної освіти для розвитку особистості (37 із 49 МЦ, 75,5%), популяризація здорового способу життя молоді (37 із 49 МЦ, 75,5%), спортивні заходи (30 із 49 МЦ, 61,2%), навчання для тих, хто працює з молодими людьми (29 із 49 МЦ, 57,1%), працевлаштування, зайнятість, молодіжне підприємництво (25 із 49 МЦ, 51%), програми молодіжних обмінів (24 з 49 МЦ, 49%), міжнародне молодіжне співробітництво (за принципом «рівний рівному») (20 із 49 МЦ, 40,8%), співпраця з міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи та Європейською Комісією (20 із 49 МЦ, 40,8%).
- Послуги МЦ, що, за словами керівників і керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні, активно розвиваються після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року: надання гуманітарної допомоги (30 із 49 МЦ, 61,2%), професійне психологічне підтримання (26 із 49 МЦ, 53,1%), юридичне підтримання (17 із 49 МЦ, 34,7%).

- Водночас після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року серед актуальних потреб молодих людей, які могли би задовольнити МЦ, такі: організація змістовного дозвілля, гуманітарна допомога, запити з неформальної освіти, психологічна допомога, питання працевлаштування, коворкінг, громадянська освіта, соціалізаційні запити, проекти для ВПО та волонтерські проекти, заходи з цивільного захисту та базової військової підготовки (безпекові проекти), а також актуальні заходи з національно-патріотичного виховання.
- *Щодо психологічної допомоги:*
Надають професійне психологічне підтримання в 26 з 49 МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні (53,1%).
Ще не надають, але планують надавати психологічне підтримання – у чотирьох із 49 МЦ (8,2%).
Відзначили як актуальні потреби молодих людей у психологічній допомозі керівники/керівниці чотирьох із 49 МЦ.
Керівники/керівниці восьми з 49 МЦ відзначили необхідність знань для психологічного підтримання молоді.
Серед інших запитів для підтримання МЦ у ході фокусованих групових обговорень і глибинних інтерв'ю була зазначена необхідність роботи з проблемою вигорання співробітників/співробітниць МЦ (необхідність морального, психологічного, фізичного відновлення).
- *Щодо заходів з цивільного захисту та базової військової підготовки (майстер-класи з надання першої домедичної допомоги та цивільного захисту, базова військова підготовка):*
Ще не надають, але планують відповідні заходи (навчання для молоді) – у двох із 49 МЦ.
Такі проекти вважають затребуваними серед молоді (актуальні потреби) двоє з 49 керівників/керівниць МЦ.
Серед інших навчальних запитів для співробітників/співробітниць МЦ відзначено навчання з безпекових складників та надання першої домедичної допомоги (один із 49 МЦ).
- *Щодо роботи з внутрішньо переміщеними особами:*
Надають послуги внутрішньо переміщеним особам 36 із 49 МЦ (73%), керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні.
Серед інших послуг/діяльності МЦ, які додатково відзначали учасники/учасниці опитування, проекти для ВПО згадували четверо з 49 керівників/керівниць МЦ («Надання гуманітарної допомоги переселенцям Луганської області», «Робота з молоддю та дітьми ВПО для забезпечення їм безпечного середовища, подальшого неформального навчання та розвитку», «Робота із внутрішньо переміщеними особами», «Інформаційна підтримка людей зі Сходу, які бажають виїхати: надаємо інформацію, як виїхати та куди, де можна тимчасово розміститися» – з відповідей на відкрите питання опитувальника).
Троє з 49 керівників/керівниць МЦ, відповідаючи на відкрите питання, відзначили, що планують надавати послуги для ВПО.
Серед актуальних потреб молодих людей, які могли б задовольнити МЦ, проекти для ВПО виділили троє з 49 керівників/керівниць.
- У 16 із 49 МЦ (33%), керівники/керівниці яких узяли участь в опитуванні, відсутні співробітники/співробітниці на оплачуваній основі. У шести з 49 МЦ (12%) – один

співробітник / одна співробітниця на оплачуваній основі. У п'яти з 49 (10%) – двоє співробітників/співробітниць.

- 11 із 49 керівників/керівниць МЦ (22%) не зазначили потреби в додатковому персоналі.
- Інші 38 керівників/керівниць МЦ найбільш затребуваним персоналом назвали координаторів/координаторок заходів, проєктів (21%), маркетологів/маркетологинь, PR-менеджерів/менеджерок, таргетологів/таргетологинь (19%), психологів/психологинь (16%).
- Співробітники/співробітниця 34 із 49 МЦ (69%) мають досвід навчання в державній програмі «Молодіжний працівник».
- У 19 з 49 МЦ (39%), керівники/керівниця яких узяли участь в опитуванні, наявна програма навчання щодо роботи з молоддю в МЦ. Разом з тим 37 із 49 керівників/керівниць МЦ (76%) сказали про потребу в програмі навчання щодо роботи з молоддю в МЦ.
- Основними джерелами фінансування МЦ є місцевий бюджет (32%), гранти міжнародних та інших організацій (26%), благодійні внески (13%), членські внески (7%), платні послуги (6%).
- Основними статтями витрат наявного фінансування МЦ є оплата праці співробітникам/співробітницям (32%), оплата комунальних послуг (25%), реалізація програмної діяльності (19%), оренда приміщення (12%).
- З-поміж 49 МЦ, керівники/керівниця яких узяли участь в опитуванні, 20 (41%) мають наявне фінансування до кінця року, дев'ять (19%) – до кінця року й більше, шість (12%) – до трьох місяців, один (2%) – на один місяць.
- 32% МЦ здійснюють діяльність в орендованому приміщенні, 27% – у власному, 22% – у приміщенні партнерських організацій, 19% – в онлайн-просторі.
- У 21 з 49 МЦ (43%) наявні захисні споруди цивільного захисту поблизу МЦ, у 13 МЦ (27%) захисні споруди знаходяться в приміщенні МЦ, у 13 МЦ (27%) відсутні захисні споруди.
- 15,5% МЦ потребують стимулювання обміну досвідом між МЦ, 12% – системи навчання для співробітників/співробітниць, 11% – фінансової допомоги для утримання співробітників/співробітниць, 11% – покращення технічного оснащення, 10,5% – підвищення заробітної плати співробітників/співробітниць. Серед іншого зазначали також необхідність у підтримці переміщення МЦ, які знаходяться в небезпечних на сьогодні районах України; роботи з проблемою вигорання співробітників/співробітниць МЦ; цифровізації молодіжної роботи; визнанні; підтримці оплати комунальних і транспортних витрат.

Ключові знахідки презентації-обговорення

- було зазначено, що послуги, які надають у молодіжних центрах, базуються на пріоритетах органів місцевого самоврядування та міжнародних організацій;
- публічна презентація-обговорення звіту дослідження потреб і викликів молодіжних центрів України стала простором для вільного спілкування учасників та учасниць і підтвердила запит на потребу в такому спілкуванні, обміні досвідом, ідеями серед молодіжних працівників і працівниць та представників і представниць інших організацій, які працюють у сфері підтримання молодіжних центрів;
- формат презентації-обговорення дозволив не тільки презентувати результати дослідження, але й детально обговорити їх у малих групах, що, своєю чергою, мало кілька позитивних ефектів: знайомство учасників і учасниць з різних областей і громад України, неформальне спілкування про поточну діяльність і виклики, детальне ознайомлення з окремими результатами дослідження, можливість порівняння результатів з власними досвідом/знаннями щодо діяльності МЦ;
- презентація-обговорення стала простором для неформального спілкування зацікавлених сторін – фахівців і фахівчинь у молодіжній сфері. Методологія проведення дослідження, його публічне обговорення з ключовими зацікавленими сторонами й публічне поширення результатів може стати моделлю для проведення подібних досліджень як на локальному, так і на національному й міжнародному рівнях.

Результати дослідження

Молодіжні центри: базові характеристики

Відповідно до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» від 27.04.2021 № 1414-IX, молодіжний центр – це установа, підприємство, організація, що здійснює молодіжну роботу.

В Україні трирівнева система молодіжної роботи:

- На національному рівні – Всеукраїнський молодіжний центр (далі – ВМЦ), який вивчає потреби молоді та пропонує нові формати молодіжної роботи. *«Функція Всеукраїнського молодіжного центру в тому, щоб допомагати іншим молодіжним центрам, тобто це ментор на національному рівні, який розвиває трирівневу систему молодіжних центрів»* (відповідь з глибинного інтерв'ю).
- На обласному рівні – обласні МЦ, які розвивають МЦ та простори на регіональному рівні; поширюють успішні кейси молодіжної роботи та проводять тренінги для молодіжних працівників/працівниць.
- На рівні громади – місцеві МЦ, які *«працюють напяму з молоддю і знаходяться в громадах, їхнє завдання – працювати з молодими людьми та відповідати на їхні запити»* (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Загалом в Україні до повномасштабного вторгнення було 327 МЦ. За даними липня 2022 року працювало 123 молодіжних центрів, вони або здійснювали їхню програмну діяльність, або виконували функцію волонтерських штабів. Навколо волонтерських штабів почали збиратися нові команди, у яких з'явився запит на відкриття молодіжних центрів» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Форма власності молодіжних центрів

Хоча в Україні діє трирівнева система молодіжної роботи, дослідницька команда, аналізуючи попередні результати дослідження, вирішила виділити ще один рівень – МЦ міст-обласних центрів, зважаючи на відмінні від місцевих МЦ можливості в доступі до ресурсів.

Серед 49 МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь в опитуванні, один МЦ (2,1%) – державної форми власності, 30 (61,2%) – комунальні установи, 18 (36,7%) – громадські організації.

Молодіжні центри різного рівня та різної форми власності, керівники/керівниці яких взяли участь в опитуванні (кількість)

Графік: Молодіжні центри, простори, хаби різного рівня та різної форми власності, керівники/керівниці яких узяти участь у дослідженні, кількість.

Форма власності МЦ має вирішальний вплив на формат їхньої роботи, ресурсне забезпечення. МЦ рівня обласного центру мають суттєво більші можливості через доступ до ресурсів, які, своєю чергою, більші за ресурси маленьких містечок і сіл:

«Якщо є молодіжний центр обласного рівня, то доступ до ресурсів, доступ до можливостей, доступ до проектів, до співпраці, до фінансування є колосальним. Тому що є, який не який, але основний бюджет з обласної ради, і навіть у воєнний час, під час воєнного стану, фінансування в основному зберігається. Доволі велика його частина» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Коли ми говоримо про Львівську область, ... саме про молодіжні центри, то тут варто розділяти лише таку річ. Молодіжні центри, які є у Львові, – це одного роду специфіка, і один напрям роботи, і один доступ до певних ресурсів. Молодіжні центри, які є у великих містах, мають значно менше можливостей, ніж ті, які є тут, у Львові. А ті, котрі в селах чи в маленьких громадах, то там можливостей все менше й менше» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Скажімо, якщо у Львові можна організувати центр, котрий буде надавати повноцінні послуги для роботи з молоддю й вони матимуть попит... Тут є мережа молодіжних центрів «ТВОРИ!», це три величезні молодіжні центри у Львові. Вони значно

кращі за інфраструктурним наповненням, ніж багато центрів в Україні. Коли ми говоримо про молодіжні центри Львівської області, у таких містах, як, наприклад, Дрогобич, Стрий, ...доступ до фінансування в них є, доступ до представництва молоді так само, вони мають повноваження розказувати про себе, але доступ, щоб надати повноцінні послуги для молоді, от їх у них дуже мало» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Географія діяльності молодіжних центрів

Активну участь у дослідженні взяли керівники/керівниці МЦ, які працюють у таких областях:

Чернігівська – п'ять МЦ (10,2%), усі комунальної власності;

Полтавська – п'ять МЦ (10,2%), з них два комунальної власності, три – громадські організації;

Волинська – п'ять МЦ (10,2%), з них три комунальної власності, два – громадські організації;

Київська – чотири МЦ (8,2%), з них два комунальної власності, два – громадські організації;

Донецька – два МЦ (4%), з них один комунальної власності, один – громадська організація;

Черкаська – два МЦ (4%), з них один комунальної власності, один – громадська організація.

Участь в опитуванні взяли керівники/керівниці МЦ, які є комунальними установами та працюють у таких областях:

Харківська – три МЦ (6,1%);

Вінницька – два МЦ (4%);

Дніпропетровська – два МЦ (4%);

Одеська – два МЦ (4%);

Рівненська – два МЦ (4%);

Запорізька – один МЦ (2%);

Івано-Франківська – один МЦ (2%);

Тернопільська – один МЦ (2%);

Чернівецька – один МЦ (2%).

Участь в опитуванні взяли керівники/керівниці МЦ, які є громадськими організаціями чи створені на основі громадських організацій і працюють у таких областях:

Кіровоградська – три МЦ (6,1%);

Львівська – два МЦ (4%);

Харківська – два МЦ (4%).

Не взяли участь у дослідженні представники/представниці Житомирської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Херсонської областей та міста Києва.

Два МЦ (4%) (один комунальної власності й один громадська організація) здійснюють свою діяльність онлайн.

Один МЦ (комунальна установа, Луганська область) – область, у якій МЦ провадить діяльність в Україні зараз, не визначена.

П'ять МЦ (10,2%) були переміщені після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року: чотири МЦ комунальної власності здійснюють

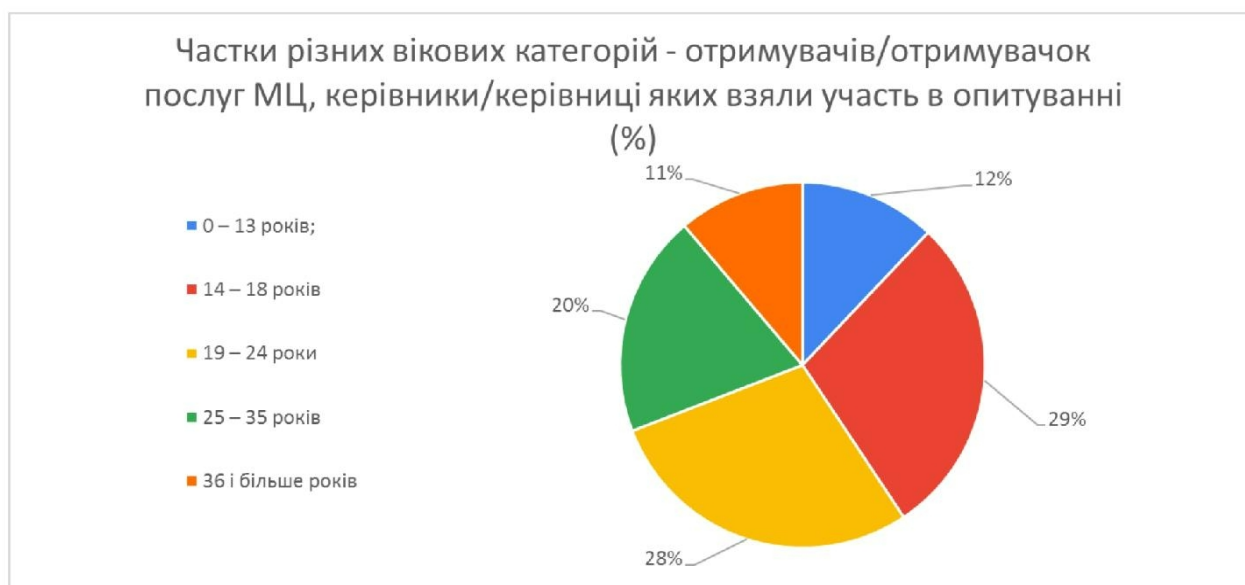
діяльність у Дніпропетровській, Вінницькій, Запорізькій областях, один – область, де діє МЦ, не визначено.

Один МЦ, створений на базі громадської організації, працює онлайн.

Один МЦ (Київська область) повністю зруйнований (комунальна установа).

Цільова аудиторія молодіжних центрів

Основні вікові групи, яким надають послуги в МЦ, керівники та керівниці яких узяли участь у дослідженні, – молоді люди віком 14 – 18 років (29% отримувачів/отримувачок послуг МЦ), 19 – 24 роки (28%) та 25 – 35 років (20%). Водночас 23% отримувачів/отримувачок послуг МЦ молодші 14 років і старші 35 років.

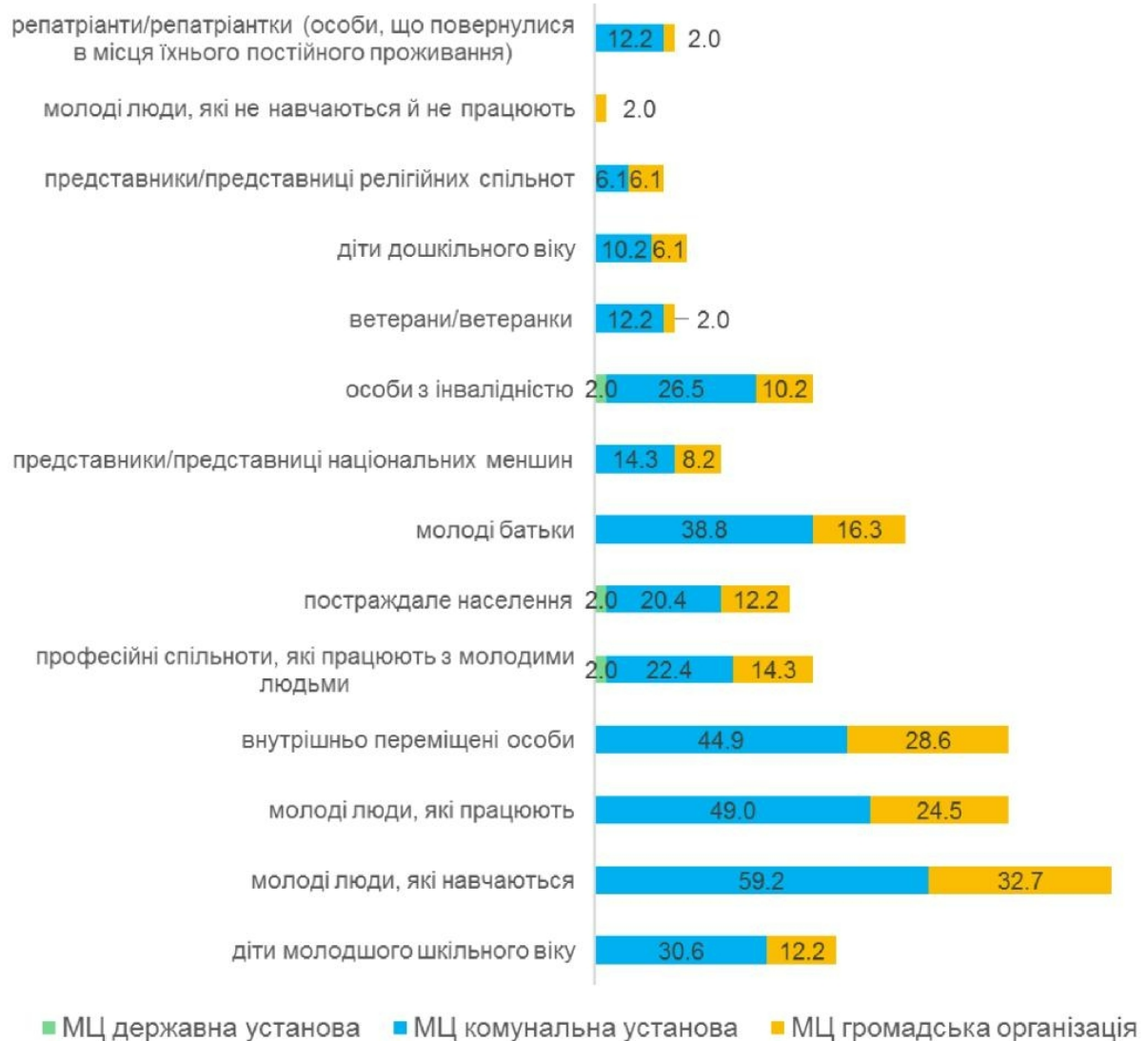

Графік: Розподіл відповідей на питання «Які послуги / яку діяльність і для людей якого віку ваш молодіжний центр надає/здійснює зараз (оберіть у кожному рядку відповідні вікові категорії)?», %.

Керівники та керівниці МЦ, які взяли участь у дослідженні, зазначили, що надають послуги таким категоріям осіб:

- молодим людям, які навчаються, – 45 МЦ (92%), з них 29 комунальних установ, 16 громадських організацій;
- внутрішньо переміщеним особам – 36 МЦ (73%), з них 22 комунальні установи, 14 громадських організацій;
- молодим людям, які працюють, – 36 МЦ (73%), з них 24 комунальні установи, 12 громадських організацій;
- молодим батькам – 27 МЦ (55%), з них 19 комунальних установ, вісім громадських організацій;
- професійним спільнотам, які працюють з молодими людьми, – 19 МЦ (38,8%), з них одна державна установа, 11 комунальних установ, сім громадських організацій;
- особам з інвалідністю – 19 МЦ (38,8%), з них одна державна установа, 13 комунальних установ, п'ять громадських організацій;
- постраждалому населенню – 17 МЦ (34,7%), з них одна державна установа, десять комунальних установ, шість громадських організацій.

Категорії осіб, з якими працюють МЦ різної форми власності, керівники/керівниці яких взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «З якими категоріями осіб працює ваш молодіжний центр? (позначте відповідні категорії)», %.

Керівники/керівниці МЦ, які взяли участь у дослідженні, у діяльності центрів орієнтуються на молодь віком від 14 до 35 років, проте після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року суттєво розширилися послуги для ВПО та пов'язані з цим питання гуманітарної, інформаційної допомоги, участі активної молоді у волонтерських проєктах, а також розширилися вікові групи – серед споживачів/споживачок послуг МЦ діти до 14 років і люди старші 35 років:

«Ми – комунальний заклад обласного значення, цільова аудиторія, з якою ми працювали, були молодіжні центри Донеччини, яких нараховувалося на початку лютого більше 130, а також молодь Донеччини... Зараз цільова аудиторія й місія змінилася, і ми

працюємо з молоддю внутрішньо переміщеною, у Вінниці зокрема та по всій Україні» (відповідь з фокус-групи).

«Ми працюємо не тільки з внутрішньо переміщеною молоддю. Наша цільова аудиторія – це молодь від 14 до 35, зокрема внутрішньо переміщені особи, особи в складних життєвих обставинах, підлітки... у нас є діти, тому що є «Співдія діти», приходять їхні батьки... Стараємося залучати різну публіку ... і проводимо різноманітні заходи для них» (відповідь з фокус-групи).

«У нас є деякі проекти, спрямовані на соціальну згуртованість, і в межах соціальної згуртованості в нас 50% місцева молодь громади, яка приймає, а половина – ВПО» (відповідь з фокус-групи).

«Уже котрий рік працюємо з підлітками з 10 років. Якщо ми беремо цільову аудиторію «молоді сім'ї з дітьми», то дуже часто до заходів долучаються молоді мами з дітьми» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Ну й та цільова аудиторія, яка завжди активна, це громадські організації, це активна молодь, яка хоче писати проекти, реалізовувати їх, – то вони в нас постійно» (відповідь з фокус-групи).

«Тепер війна, і тому ми зараз багато займаємося проектами з ВПО, плюс з молоддю на вулиці...» (відповідь з фокус-групи).

«Наша основна категорія – це сім'ї з дітьми, сім'ї з маленькими дітьми, і ми допомагаємо саме таким категоріям. Ну і, звісно, додалась категорія внутрішньо переміщених осіб...» (відповідь з фокус-групи).

«Також ми намагаємось молодь – соціально активну молодь – залучати... Ми намагаємось, щоб молодь була залучена, активна молодь, це вже волонтери. Ми співпрацюємо в цьому напрямі з волонтерським загоном «Милосердя», а медично – з Луганського фахового коледжу в нас студенти залучені...» (відповідь з фокус-групи).

«Дуже часто бувають заходи міжвікового діалогу, коли ми виходимо на центр соціального обслуговування й робимо діалог молоді з бабусями ... Зараз ще з'явилась ідея, що міжвіковий діалог – це не лише між «молодь-бабусі». У нас дуже широка вікова аудиторія молоді представлена на одному заході, і діалог між 10-літнім чи 10-літньою і людиною 35 років – це теж міжвікове» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Зараз у нас теж пішла така хвиля внутрішньо переміщених... у нас дві групи було дітей – це підлітки, це старша група, для них окремі заходи були, і малеча – теж окремі заходи, ...а останні два місяці – ми вже почали долучати місцевих підлітків – також такого адаптивного характеру були ці заходи для дітей ВПО» (відповідь з фокус-групи).

«Після повномасштабного вторгнення додався великий відсоток ВПО. Нових запитів від ЦА нема. Запити були завжди приблизно однакові. Змінилось наше ставлення до цих запитів:

- спілкування
- житло
- робота
- прийняття» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Від того, що місцева молодь і молодь ВПО беруть участь у чомусь разом, то вони соціально згуртовуються. Вони роблять щось разом, і через це знайомляться, спілкуються» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

МЦ як простір для реалізації власних проєктів активної молоді: *«Активна молодь, яка хоче писати проєкти, реалізовувати їх – то вони в нас постійно ... в коворкінгу можуть просто попрацювати, і вони використовують нашу площадку для того, щоб реалізувати свої якісь заходи, якісь свої події»* (відповідь з фокус-групи).

Послуги, які надають молодіжні центри

У МЦ, просторах і хабах, як зазначили їхні керівники/керівниці, які взяли участь в дослідженні, надають послуги за такими напрямками:

- волонтерські проєкти – 43 МЦ із 49 (87,7%);
- утвердження громадянської позиції – 42 МЦ (85,7%);
- культурні заходи – 49 МЦ (81,6%);
- національно-патріотичне виховання – 39 МЦ (79,6%);
- заходи неформальної освіти для розвитку особистості – 37 МЦ (75,5%);
- популяризація здорового способу життя серед молоді – 37 МЦ (75,5%);
- надання гуманітарної допомоги – 30 МЦ (61,2%);
- спортивні заходи – 30 МЦ (61,2%);
- навчання для тих, хто працює з молодими людьми, – 28 МЦ (57,1%);
- надання професійного психологічного підтримання – 26 МЦ (53,1%);
- працевлаштування, зайнятість, молодіжне підприємництво – 25 МЦ (51%);
- програми молодіжних обмінів – 24 МЦ (49%);
- міжнародне молодіжне співробітництво (за принципом «рівний рівному») – 20 МЦ (40,8%);
- співпраця з міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи та Європейською Комісією – 20 49 МЦ (40,8%);
- надання юридичного підтримання – 17 МЦ (34,7%).

Керівники/керівниці МЦ, які взяли участь у дослідженні, серед запропонованих варіантів, відзначили як найпоширеніші в МЦ: **волонтерство** (для молоді 14 – 18 років у 35 МЦ (71,4%) та для молоді 19 – 24 років у 36 МЦ (73,5%)); **культурні заходи** (для молоді 14 – 18 років у 36 МЦ (73,5%) та для молоді 19 – 24 років у 30 МЦ (61,2%)); **заходи неформальної освіти для розвитку особистості** (для молоді 14 – 18 років у 34 МЦ (69,4%) та для молоді 19 – 24 років у 25 МЦ (51%)); **заходи з утвердження громадянської позиції** (для молоді 14 – 18 років у 32 МЦ (65,3%) та для молоді 19 – 24 років у 29 МЦ (59,2%)) та **національно-патріотичного виховання** (для молоді 14 – 18 років у 37 МЦ (75,5%) та для молоді 19 – 24 років у 26 МЦ (53,1%)).

Керівники/керівниці МЦ, які взяли участь у дослідженні, відзначили, що культурні заходи й меншою мірою волонтерські проєкти орієнтовані на різні вікові категорії:

- аудиторія культурних заходів молодше 14-ти років у 18 з 49 МЦ, 14 – 18 років – у 36 з 49 МЦ, 19 – 24 роки – у 30 з 49 МЦ, 25 – 35 років – у 23 МЦ, старше 35 років – у 12 з 49 МЦ;
- до волонтерських проєктів залучені діти молодші 14 років у 10 МЦ, підлітки й молодь віком 14 – 18 років – у 35 МЦ, молоді люди віком 19 – 24 роки – у 36 МЦ, молоді люди віком 25 – 35 років – у 27 МЦ, люди старші 35 років – у 18 МЦ.

Таблиця. Розподіл відповідей на питання опитувальника «Які послуги / яку діяльність та для людей якого віку ваш молодіжний центр надає/здійснює зараз (оберіть у кожному рядку відповідні вікові категорії)?», закриті питання, кількість МЦ.

№	Послуги/діяльність	Вікові категорії отримувачів/отримувачок послуг МЦ (кількість МЦ)					
		0 – 13 років	14 – 18 років	19 – 24 роки	25 – 35 років	36 і більше років	Послугу не надають
1	Утвердження громадянської позиції	11	32	29	18	7	7
2	Заходи неформальної освіти для розвитку особистості	10	34	25	15	6	12
3	Культурні заходи	18	36	30	23	12	9
4	Популяризація здорового способу життя молоді	18	33	28	17	7	12
5	Спортивні заходи	17	26	16	11	5	19
6	Працевлаштування, зайнятість, молодіжне підприємництво	0	14	19	10	6	24
7	Національно-патріотичне виховання	19	37	26	19	10	10
8	Волонтерські проекти	10	35	36	27	18	6
9	Програми молодіжних обмінів	2	12	15	9	3	25
10	Міжнародне молодіжне співробітництво (за принципом «рівний рівному»)	1	10	9	7	3	29
11	Співпраця з міжнародними організаціями, з окрема з Радою Європи та Європейською Комісією	2	7	14	7	6	29
12	Надання гуманітарної допомоги	16	17	22	18	14	19
13	Надання юридичного підтримання	2	6	14	9	7	32
14	Надання професійного психологічного	9	18	17	17	11	23

№	Послуги/діяльність	Вікові категорії отримувачів/отримувачок послуг МЦ (кількість МЦ)					
		0 – 13 років	14 – 18 років	19 – 24 роки	25 – 35 років	36 і більше років	Послугу не надають
	підтримання						
15	Навчання для тих, хто працює з молодими людьми	2	7	23	16	12	21

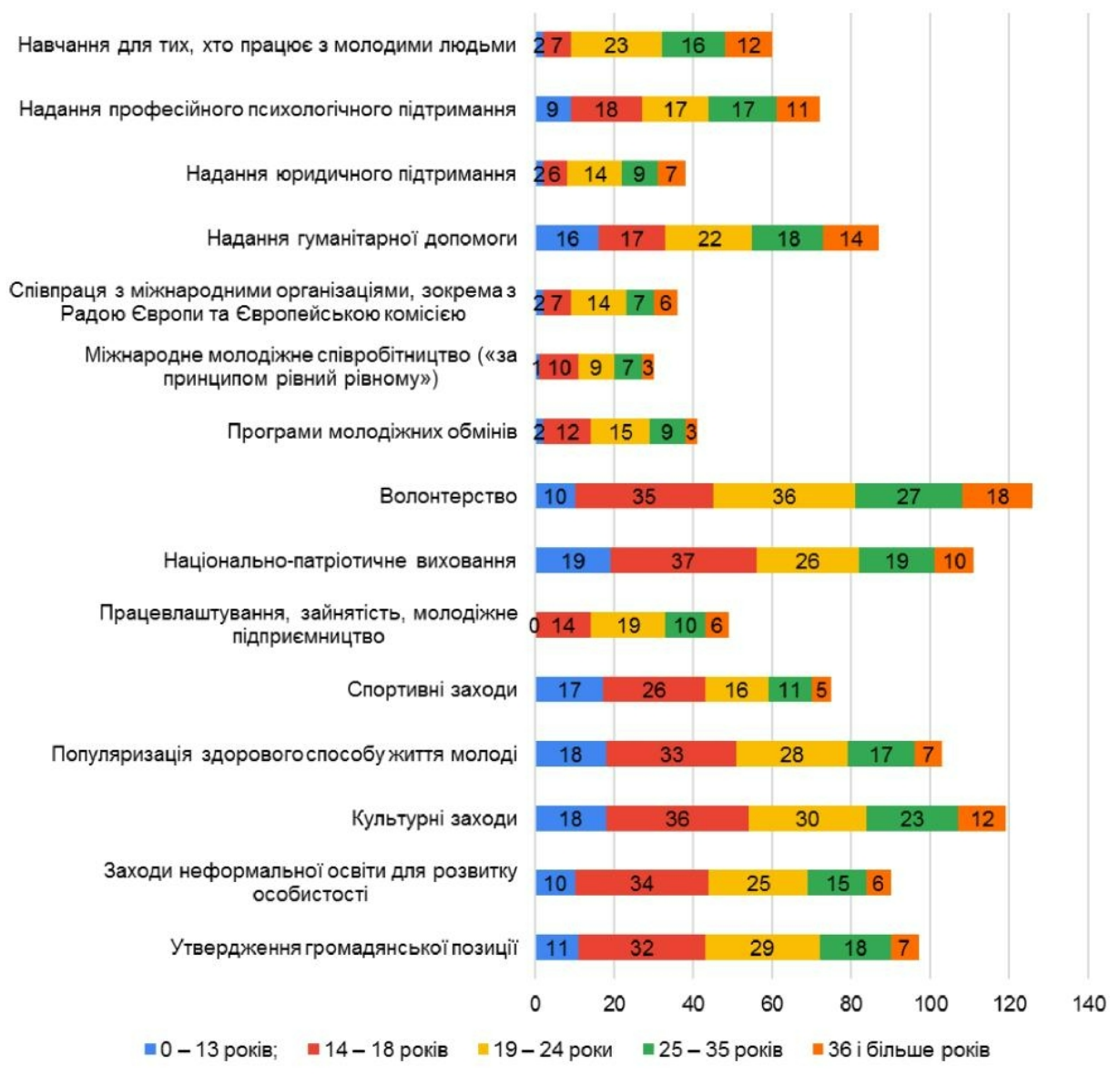
Гуманітарну допомогу для різних вікових категорій надають, як зазначили керівники/керівниці МЦ, які взяли участь в опитуванні, у 30 МЦ (діти молодші 14 років – у 16 МЦ, підлітки й молодь віком 14 – 18 років – у 17 МЦ, молоді люди віком 19 – 24 роки – у 22 МЦ, молоді люди віком 25-35 років – у 18 МЦ, люди старші 35 років – у 14 МЦ).

Юридичне підтримання надають у 17 МЦ (для дітей молодше 14 років – у двох МЦ, для підлітків і молоді віком 14 – 18 років – у шістьох МЦ, молодих людей віком 19 – 24 роки – у 14 МЦ, молодих людей віком 25 – 35 років – у дев'ятьох МЦ, людей старше 35 років – у семи МЦ).

Професійне психологічне підтримання надають у 26 МЦ (дітям молодше 14 років – у дев'ятьох МЦ, підліткам і молоді віком 14 – 18 років – у 18 МЦ, молодим людям віком 19 – 24 роки – у 17 МЦ, молодим людям віком 25 – 35 років – у 17 МЦ, людям старше 35 років – в 11 МЦ).

Опитані керівники/керівниці 32 із 49 МЦ відзначили, що в очолюваних ними МЦ не надають юридичні послуги, що природно з огляду на те, що такі послуги вимагають високої кваліфікації в спеціалізованих галузях від їх надавачів/надавачок. Також не повною мірою працюють програми молодіжних обмінів – цю послугу не надають відповідно в 25 МЦ, міжнародного молодіжного співробітництва (за принципом «рівний рівному») – цю послугу не надають у 29 МЦ; слабка співпраця з міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи та Європейською Комісією – цю послугу не надають у 29 МЦ.

Послуги, які надають для різних вікових категорій молодіжні центри, керівники/керівниці яких узяли участь в опитуванні (кількість МЦ)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Які послуги / яку діяльність і для людей якого віку ваш молодіжний центр надає/здійснює зараз (оберіть у кожному рядку відповідні вікові категорії)?», закриті питання (кількість МЦ).

Серед варіантів послуг чи діяльності МЦ, які додатково згадували керівники/керівниці 19 МЦ (38,8%), були переважно проекти з розважальним складником та орієнтовані на різнопланове підтримання молоді: проекти з організації дозвілля (шість МЦ – настільний теніс, більярд, перегляд кіно, турніри з шахів), для ВПО (чотири МЦ), коворкінг для людей від 18 років (один МЦ), послуги персонального помічника / персональної помічниці (один МЦ), грантове підтримання молоді (один МЦ), майданчик для неформального спілкування молоді (один МЦ), посилення згуртованості громади, вік 11 – 25 років (один МЦ), консультації щодо вступу в українські ЗВО (один МЦ), дитячо-юнацький туризм і краєзнавство (один МЦ).

Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року структура послуг змінилась – додався гуманітарний складник, розширився волонтерський складник, порушують питання задоволення потреби в психологічному підтриманні, з'являються запити на послуги, які не є специфічними для МЦ, а також на послуги, характерні для воєнного стану (наприклад, домедична підготовка), і тільки останнім часом розгортають знову проекти неформальної освіти. У цьому контексті актуалізуються питання визначення стратегічних напрямів роботи МЦ – це питання для керівників/керівниць МЦ або на рівні області, або на рівні Міністерства молоді та спорту України:

«... як почалася війна, молодіжні центри перейшли ще на іншу річ: гуманітарна допомога, допомога Збройним Силам. І вийшло так, що молодіжні центри, дуже велика частина молодіжних центрів, працює й надає послуги, які не є специфічними для молодіжних центрів. І це було ще й до війни насправді» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Ну психолог – це більше така річ... Часто люди не розуміють, чи треба йти до психолога, чи ні. Молодь часто буває не обізнана. У центрах молодіжних можна вільно в неформальній обстановці їм доносити, що є така послуга. Можна прийти, можна отримати. І це до війни, коли ми їздили по Львівській області, те, що я особисто бачив. Молоді люди казали: нам потрібен або психолог, або наставник. Людина, котра б нас підтримувала або вела. Їм цього бракувало ще раніше. Якщо їм цього бракує, є така конкретна потреба, то молодіжний центр її має надавати. Бо вона не є якась така дуже грубо конкретизована за якоюсь сферою. Вона більше така життєвська послуга. Це послуга, як жити, насправді» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Чи має молодіжний центр надавати юридичне підтримання? Напевно, ні. Юридичне підтримання надають юристи... Якщо питання про створення молодіжної організації громадської, то тут можна допомогти. Якщо це питання реєстрації шлюбу, то це вже інше» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Юридичне та психологічне підтримання ми не надаємо, але молодь знає, що може з цими питаннями до нас звертатись, а ми їх перенаправимо» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Зробили такий центр психологічної і реабілітаційної допомоги «Єднання», де мами з дітьми приходили саме для того, щоб з дітками погратися волонтери, а мами могли отримати психологічну та юридичну допомогу...» (відповідь з фокус-групи).

«...ми реалізуємо проєкт «Соціальна адаптація під час кризи» і проводимо такі цикли, поступова така адаптація саме ВПО через екскурсії, через проведення якихось толок, через прибирання, щоб люди знайомилися. І так само проводимо такі фестивалі їжі, як ми їх називаємо, – заходи, де люди, які змушені були зі своїх місць знятися і втікати, можуть познайомитися ближче з громадою, з нашими традиціями, кулінарними особливостями нашого краю... » (відповідь з фокус-групи).

«Ми організовували для них арт-терапію, захід з гончарного мистецтва мав великий попит серед жінок внутрішньо переміщених. Крім того, у нас були й досі є групи психологічного підтримання. У нас ще діє психолог ... як індивідуальні сеанси, так і групова терапія» (відповідь з фокус-групи).

«І психолог працює і там, з ВПО, і з місцевими, і в молодіжному центрі теж у нас надає послуги. Проводить арттерапію, проводить курс спеціальний для молоді» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Ми змогли навчити 100 підлітків від 14 до 18 років домедичної підготовки» (відповідь з фокус-групи).

«Наразі молодіжний центр уже повернувся до своєї звичної роботи, ми займаємось неформальною освітою молоді, тому що з 24 лютого і аж до середини травня ми працювали як координаційний центр з надання допомоги переселенцям – внутрішньо переміщеним особам – та з волонтерами. Ми працювали... надавали допомогу як внутрішньо переміщеним особам, які приїжджали..., так і тим громадам, які її критично потребували» (відповідь з фокус-групи).

«Зараз ми працюємо над неформальною освітою молоді...» (відповідь з фокус-групи).

«І зараз ... ми проводимо тренінги: якраз ... буде тренінг з медіаграмотності, і буде ще змінний тренінг безпеки, і потім ми будемо ще проводити майстер-класи для ...внутрішньо переміщених осіб...» (відповідь з фокус-групи).

«Кіноперегляди, майстер-класи мали великий попит, розпис футболок і шоперів...» (відповідь з фокус-групи).

«Про міжнародне співробітництво й про те, що багато молодіжних центрів не надають таку послугу. Я маю інформацію, що є такий Європейський молодіжний фонд. Інформація є... Знають у молодіжних центрах ці речі. Чому не подають (заявки)? Я можу сказати про нас. Я знав, що є молодіжний фонд європейський, я знав, що вони дають фінансування. І це було в планах на цей рік. Але вийшло, що ми через війну пропустили дедлайн подання заявок... І друга річ, що молодіжні центри завантажені якоюсь такою роботою, більш локальною, чи що, з надання послуг для молоді. І реально бракує часу на те, щоб спрямувати свої зусилля туди. Можливо, це ще може бути справа в плануванні (діяльності) молодіжних центрів... Плюс знаєте, ще є така річ: коли є фінансування з обласного чи міського бюджету, є якісь кошти, і є якісь люди, які над цим працюють, у яких є обсяг роботи й, може, немає зацікавленості, щоб брати на себе ще більший обсяг роботи. Може, ще в цьому річ» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Під час публічної презентації-обговорення результатів дослідження потреб і викликів молодіжних центрів України (18.10.2022 р.) учасники й учасниці, аналізуючи висвітлену в дослідженні розповсюдженість тих чи тих напрямів роботи, порівнювали їх з власним досвідом, знаннями й уявленнями щодо діяльності МЦ. Загалом учасники й учасниці презентації-обговорення називали ті самі послуги, які надають МЦ, що їх містять результати дослідження:

- змістовне дозвілля (зокрема спортивні змагання, історичні екскурсії) назвали 13 учасників та учасниць;
- психологічне підтримання – сім учасників та учасниць;
- заходи з цивільного захисту та базової військової підготовки – сім учасників та учасниць;
- рідше говорили про волонтерські проекти (чотири згадування), роботу/допомогу ВПО (чотири згадування), профорієнтаційні заходи (чотири згадування), патріотичне виховання (три згадування) та міжнародну співпрацю (три згадування).

Напрямок діяльності МЦ, не виділений керівниками й керівницями МЦ, які взяли участь у дослідженні, але відзначений учасниками й учасницями презентації-обговорення, – сексуальна освіта / сексуальне виховання (три згадування).

Троє учасників і учасниць презентації-обговорення відзначили, що користувачами й користувачками послуг МЦ є не тільки молодь. Це раніше відображено в результатах дослідження.

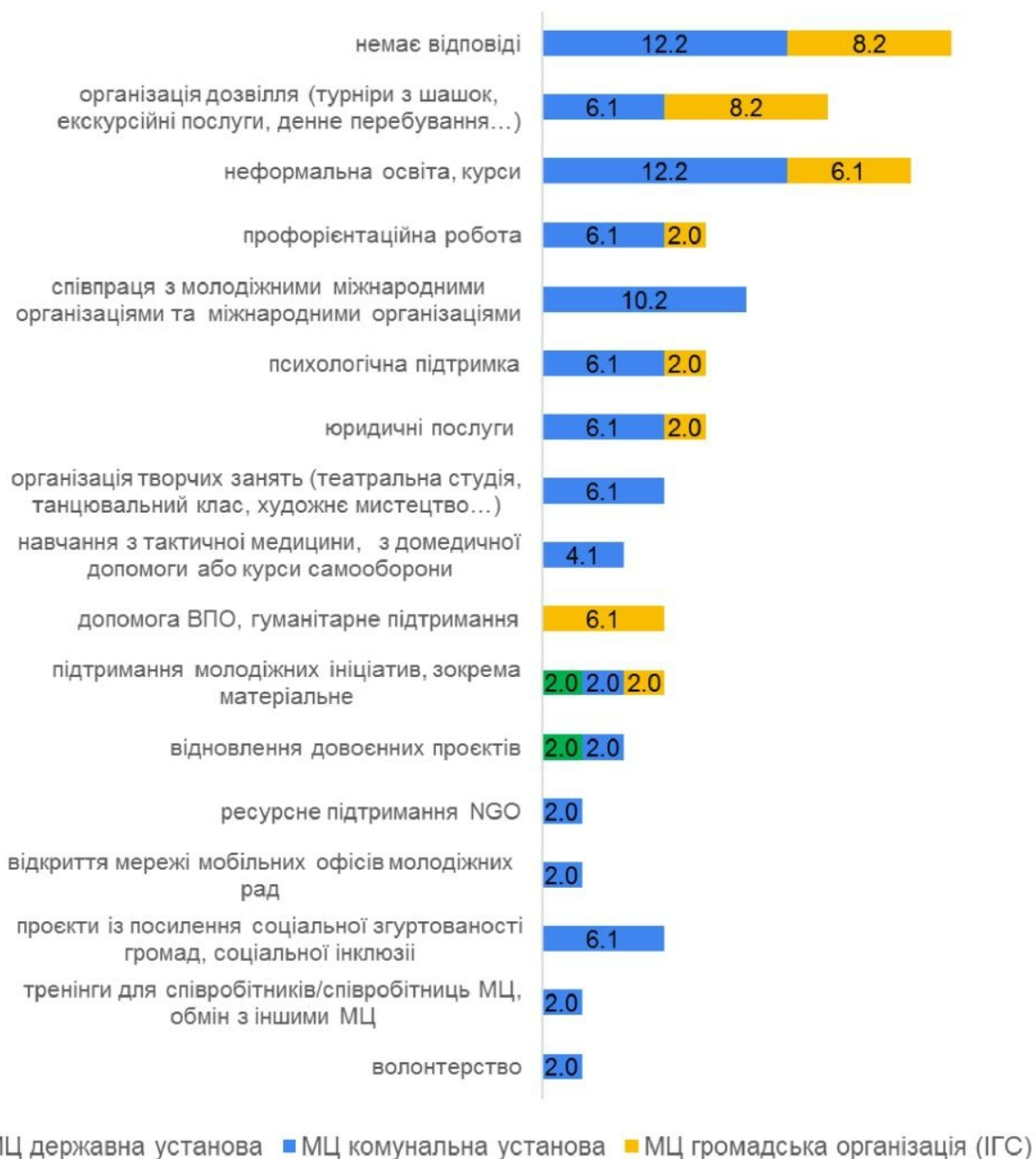
Серед причин відсутності тих чи тих послуг у МЦ учасники/учасниці зазначали брак коштів, відсутність кадрових ресурсів, брак часу, а також повномасштабне вторгнення російської федерації.

Послуги, які планують надавати в МЦ

Керівники/керівниці 10 МЦ (з них шість комунальних установ і чотири громадські організації), які взяли участь у дослідженні й відповіли на відкрите питання, відзначили, що планують надавати такі послуги для молодих людей:

- проекти, пов'язані зі змістовним дозвіллям – сім МЦ (14,3%), з них три комунальні установи, чотири громадські організації;
- розширення проєктів з неформальної освіти – дев'ять МЦ (18,4%), з них шість комунальних установ, три громадські організації;
- профорієнтаційна робота – чотири МЦ (8,2%), з них три комунальні установи, одна громадська організація;
- співпраця з молодіжними міжнародними організаціями та міжнародними організаціями – п'ять МЦ (10,2%), усі комунальні установи;
- психологічне підтримання – чотири МЦ (8,2%), з них три комунальні установи, одна громадська організація;
- юридичні послуги – чотири МЦ (8,2%), з них три комунальні установи, одна громадська організація;
- організація творчих занять – три МЦ (6,1%), усі комунальні організації;
- заходи з цивільного захисту та базової військової підготовки (безпекові проєкти) – два МЦ (4,1%), обидва комунальні установи.

Послуги, що їх планують надавати МЦ різної форми власності, керівники/керівниці яких узяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на відкрите питання «Які ще послуги для молодих людей Ваш молодіжний центр планує/хотів би надавати?» (% МЦ)

Якщо вважати, що МЦ відповідають на запити часу й потреби молодих людей і не тільки, то планування розширення послуг психологічного підтримання (чотири МЦ), юридичного підтримання (чотири МЦ) та заходів з цивільного захисту й базової військової підготовки (два МЦ) є природним.

Потреби молодих людей

Серед актуальних потреб молодих людей, які могли б задовольнити МЦ та які виділили учасники/учасниці дослідження, відповідаючи на відкрите питання «Які актуальні потреби молодих людей міг би задовольнити ваш молодіжний центр?», є **організація змістовного дозвілля** (14 МЦ, 28,6%), зокрема вуличний формат, туризм, краєзнавство та спортивне орієнтування й фізичне виховання; **надання гуманітарної допомоги** (п'ять МЦ, 10,2%); **запити з неформальної освіти** (п'ять МЦ, 10,2%), зокрема навчання професії програміста; **психологічна допомога** (чотири МЦ, 8,2%); **питання працевлаштування** (чотири МЦ, 8,2%); **коворкінг** (два МЦ, 4,1%); **громадянська освіта** (два МЦ, 4,1%); **соціалізаційні запити** (три МЦ, 6,1%) – «*особистісний розвиток*», «*знайти друзів*», «*відволіктись*», «*змотивуватись*» (з відповідей на питання опитувальника).

Заходи для ВПО (три МЦ, 6,1%), зокрема заходи з «*інтеграції молоді ВПО у громаду*», «*психологічної допомоги ВПО*», та «*соціальної згуртованості*» (з відповідей на питання опитувальника) та волонтерські проекти (два МЦ, 4,1%), на думку керівників/керівниць МЦ, також актуальні.

Заходи з цивільного захисту та базової військової підготовки (безпекові проекти) – «*базова військова підготовка*», «*майстер-класи з надання першої домедичної допомоги та цивільного захисту*» (з відповідей на питання опитувальника) вважають важливими двоє керівників/керівниць МЦ (4,1%). Заходи з національно-патріотичного виховання також актуальні для двох керівників/керівниць МЦ (4,1%).

На думку керівників/керівниць МЦ, які взяли участь у фокус-групі та глибинних інтерв'ю, найважливішими є такі складники ефективної роботи з молоддю: наявність молодіжної інфраструктури, орієнтація молодіжної роботи на запити молоді та розвиток програм особистого підтримання молодшої особи:

«Є три напрями, які би я виділив. Перше – це, мабуть, молодіжна інфраструктура. Тобто потреба, щоб ця інфраструктура була. Тобто, щоб було місце, де молодь може зібратися в громаді, у селищі, місті. ... Друге, що би я виділив, то це... потреба в тих послугах і проектах конкретних, які роблять місцева влада й люди, відповідальні за молодіжну політику, але в якісних і тих, яких потребує молодь. Бо ми коли їздимо, вони кажуть, що нас не чують, для нас роблять проекти, так, роблять, але не питаючи думки молодих людей. Не питаючи, чи потрібно воно їм, чи цікаво. От я бачу таку потребу. Тобто потреба, щоб їх чули, скоріш за все. І третє, про те, що вони теж кажуть, це про наставника, лідера думок» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«...наставницькі програми... Думаю, що безперечно (потрібні – примітка дослідницької команди). Молоді люди говорять, що вони (наставники) їм потрібні. Молоді люди говорять про те, що їм потрібна така людина, до котрої вони могли би прийти, отримати якусь підтримання, пораду, розраду. Кілька слів, щоб вони розуміли, що ти все робиш правильно, з тобою все ОК. Іди собі далі роби. У них потреба така є, вони цього хочуть. Питання в тому, чи є такі люди дорослі, яких ми умовно так називаємо? Люди старшого віку. Чи готові вони брати на себе таку відповідальність? Я не знаю. Чи є такі люди, чи немає таких людей. Я думаю, що їх можна знайти. Я думаю, що є люди в громадах, які готові це взяти на себе. Точно. Може, їх небагато, але вони точно є» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«...з молоддю ми займаємось більш в такому вуличному форматі... з молоддю дуже активно зараз проводимо різні такі заходи, пов'язані з активністю спортивною – це і

«захоплення прапора», і велопробіги дуже активно... – ми самі були дуже здивовані – молодь дуже активно відгукується, приїжджає навіть з сусідніх сіл... Тому що їм хочеться такого спілкування – активного» (відповідь з фокус-групи).

«Нових запитів від цільової аудиторії немає. Молодь, з якою ми працюємо, завжди була в пошуку роботи, житла, спілкування. Змінилось наше ставлення до запитів. Запити були завжди приблизно однакові» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Зараз ми виробляємо інструмент комунікації, який би полегшив нам це все. Хочемо використати бота. Нам U-report допоможе з цим, і ми зробимо системну комунікацію, щоб збирати дані» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Ми проводимо опитування в соціальних мережах, плюс фокус-групи, плюс живе спілкування з відвідувачами та відвідувачками заходів, коли ми моніторимо, що їм потрібно і чи те, що ми робимо, відповідає тому, що їм потрібно» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Ми проводимо опитування онлайн, але будемо робити й вуличне опитування, бо онлайн-формату недостатньо» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Під час публічної презентації-обговорення результатів дослідження потреб і викликів молодіжних центрів України (18.10.2022 р.) учасники й учасниці аналізували наведені в результатах дослідження актуальні потреби молодих людей, які могли би задовольнити МЦ, і порівнювали їх з власним досвідом, знаннями та уявленнями щодо потреб молоді й послуг МЦ, які можуть їх задовольнити. Загалом висвітлені в результатах дослідження послуги МЦ, які можуть задовольнити потреби молоді, відповідали потребам молодих людей, згадуваним учасниками й учасницями презентації-обговорення.

Найбільш актуальними, на думку учасників/учасниць презентації-обговорення, є такі потреби: у змістовному дозвіллі, зокрема спортивних змаганнях (13 згадувань), у просторі для проведення часу та спілкування (дев'ять згадувань), потреби ВПО (дев'ять згадувань), в адаптації до нових умов (п'ять згадувань), у психологічному підтриманні (п'ять згадувань).

Рідше називали потреби в профорієнтації (чотири згадування), волонтерських проєктах (три згадування) та розвитку м'яких навичок (два згадування).

Більшість учасників/учасниць презентації-обговорення відзначили, що проводять опитування (13 згадувань), щоб дізнатись потреби молодих людей. Іншими інформаційними джерелами щодо потреб молоді є управління освіти, локальні МЦ, прямі звернення молоді, молодіжні ради.

Співробітники/співробітниця молодіжних центрів

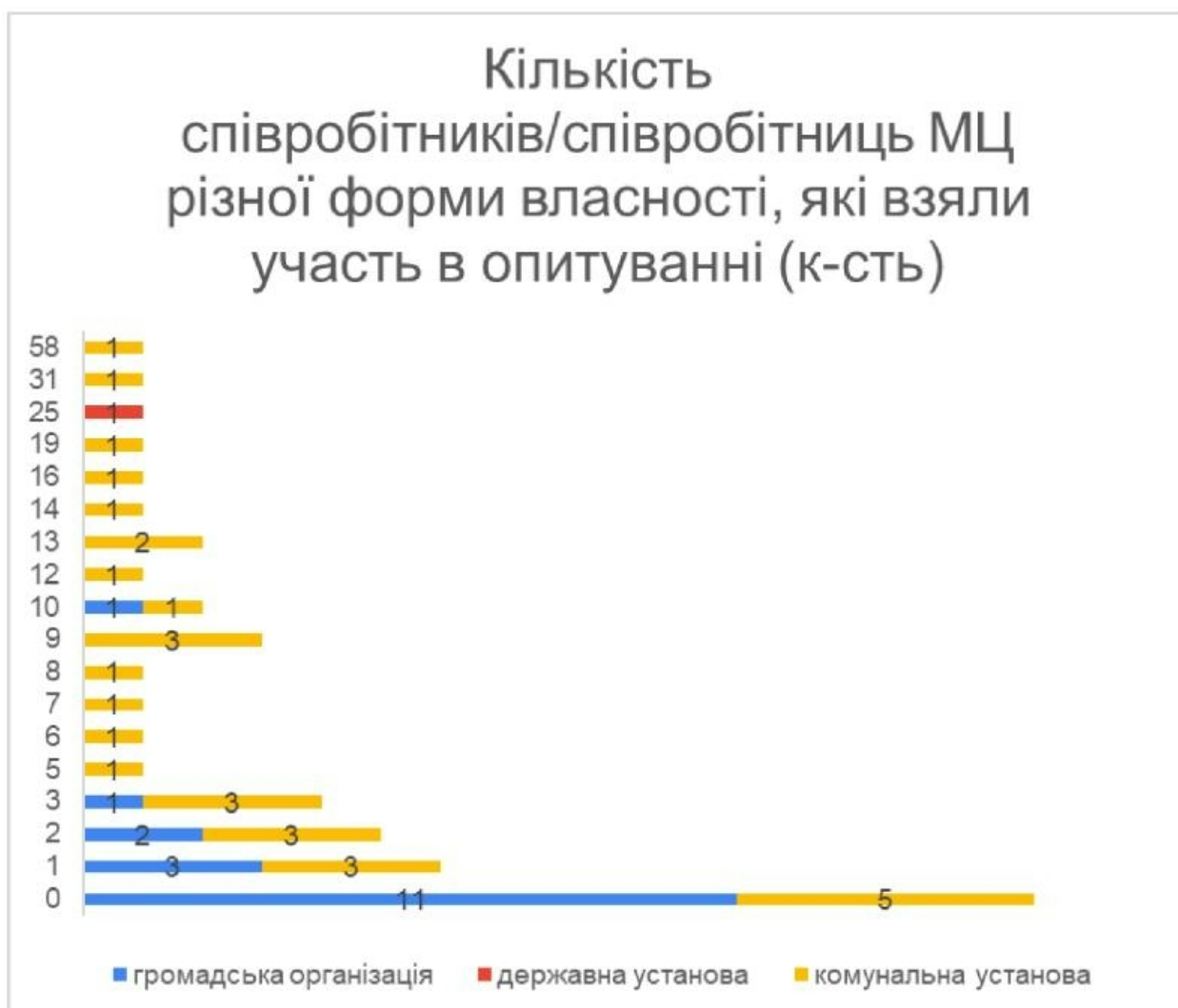
Кількість співробітників/співробітниць у МЦ

Як свідчать відповіді керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні, у 16 МЦ (33%), серед яких п'ять комунальних установ, 11 громадських організацій, відсутні співробітники/співробітниця на оплачуваній основі.

У шістьох МЦ (12%), з яких три комунальні установи, три громадські організації, один співробітник / одна співробітниця на оплачуваній основі.

У п'яťох МЦ (10%), з яких три комунальні установи, дві громадські організації, два співробітники / дві співробітниця на оплачуваній основі.

У чотирьох МЦ (8%), з яких три комунальні установи, одна громадська організація, три співробітники/співробітниця на оплачуваній основі.

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Скільки постійних співробітників/співробітниць працює у Вашому молодіжному центрі на оплачуваній основі?», кількість

Ситуації з кількістю постійних співробітників/співробітниць на оплачуваній основі в МЦ України різняться. У когось це стабільний штат з 10 осіб з чітким розподілом обов'язків і планами діяльності, у когось взагалі таких співробітників/співробітниць немає, а члени/членкині команди виконують роботу на волонтерській основі. Часто ситуація залежить від форми власності МЦ. 11 з 18 МЦ, що є громадськими організаціями, не мають співробітників/співробітниць на оплачуваній основі.

«У нас є свій бюджет молодіжного центру (обласний рівень). Він близько 1,6 млн. грн. на рік. І більше 1 млн. грн. – це зарплата працівників/працівниць молодіжного центру. Її виплачують повною мірою. У нас є шестеро працівників/працівниць, і все зберігається рівноцінно» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«У нас всього 12 людей у штаті, із них одна директорка, одна заступниця, дві начальниці відділів, троє фахівців/фахівчинь, два адміністратора (по пів ставки), один

завгосп (на пів ставки), одна прибиральниця (на пів ставки) і одна бухгалтерка» (відповідь з фокус-групи).

«У нас 15 співробітників, усі на зарплатні, волонтерів немає, тому що в нас різні волонтери долучаються на різних етапах реалізації проєкту» (відповідь з фокус-групи).

«Згідно зі штатним розписом, у нас п'ять ставок: директор, заступник директора, бухгалтер і два фахівці з молодіжної роботи. Одну ставку фахівця/фахівчині розділяють двоє людей. Тому фактично в нас у комунальному закладі працює шестеро людей» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Крім працівників від молодіжного центру, у межах проєкту UNICEF ми додатково наймаємо експертів» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Члени/членкині команди мають кілька проєктів, де вони заробляють гроші, впроваджують молодіжну роботу на волонтерській основі» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Ми намагаємось бути універсальними солдатами... В принципі ми всі взаємозамінні, окрім специфічних форматів роботи... Також ми всі ведемо соціальні мережі, тобто контент, створення, підготовка, викладання – ми це всі робимо» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Розширення штату співробітників/співробітниць хотіли би двоє з 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні (відповіді з опитувальника).

Необхідний персонал у молодіжних центрах

11 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні (22%), з яких 10 комунальних установ та одна державна установа, не зазначили потреби в додатковому персоналі.

Інші 38 керівників/керівниць МЦ зазначили потребу в персоналі (відповідь на це питання передбачала можливість множинного вибору запропонованих варіантів), з яких:

21% респондентів/респонденток (23 відповіді зі 105), з яких 10% (11 відповідей) представники/представниці комунальних установ, та 11% (12 відповідей) – громадських організацій, зазначили про потребу в координаторах/координаторках заходів, проєктів.

19% (21 відповідь зі 105), з яких 10% (11 відповідей) представники/представниці комунальних установ та 9% (10 відповідей) – громадських організацій, сказали про потребу в маркетологах/маркетологинях, PR-менеджерах/менеджерках, таргетологах/таргетологинях.

16% (17 відповідей зі 105), з яких 9% (10 відповідей) представники/представниці комунальних установ та 7% (7 відповідей) – громадських організацій, відзначили потребу в психологах/психологинях.

Серед іншого було названо потребу в інструкторі/інструкторці (1% – одна відповідь зі 105) та юридичному консультанті/юридичній консультантці (1% – одна відповідь).

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «У разі якщо у Вас є відчуття недостатньої кількості співробітників/співробітниць, кого саме Вам не вистачає?», %

Потреба в координаторах/координаторках заходів, проєктів, маркетологах/маркетологинях, PR-менеджерах/менеджерках, таргетологах/таргетологинях зумовлена запитом МЦ на надання таких послуг, відсутністю людей, які би могли ці послуги якісно надавати, та відсутністю коштів на оплату їхньої роботи.

«Зазвичай у комунальних молодіжних центрах 50%+ працівників/працівниць – це адміністративний і технічний персонал, який не виконує програмну роботу. І якщо, для прикладу, у регіональному центрі працює шестеро – семеро людей (від п'яти до десяти зазвичай), то половина або більше з них – це не програмний персонал, а бухгалтер/бухгалтерка, прибиральник/прибиральниця, сторож/сторожиха, юрист/юристка, закупівельник/закупівельниця й т. ін. та один директор / одна директорка, який/яка цим всім керує і програмною роботою не займається, бо є ще купа паперів, купа звітів і т. ін. Залишається, що на виконання програмної роботи є одна – дві людини» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«У нас є кілька проєктів з утілення різних активностей для молоді, у яких закладено гроші тільки тим людям, які проводять заняття, і немає грошей на координатора/координаторку. А координувати це має хтось, незрозуміло хто, а це реально потребує дуже багато сил та енергії» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Найбільш затребуваною посадою є комунікаційний менеджер, людина яка саме працює ... у сфері – пости написати, такі штуки» (відповідь з фокус-групи).

«Одного фахівця, вузькоспеціалізованого, комунікаційника варто було б узяти на роботу, щоб у нього/неї була окрема чітка зона відповідальності, бо зараз ми це ділимо в усій команді» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Піарник й маркетолог в молодіжному центрі мають бути, ... якимись такими знаннями не варто володіти. Цю роботу може виконувати одна людина. ... Бо молодіжний центр може робити прекрасні проєкти, надавати неймовірної логіки, неймовірної краси чи доступності послуги. Але, якщо про них не знають люди, то толку з тих послуг? А піарник й буде займатися тими речами, щоб виводити молодіжний центр більше в маси, щоб про молодіжний центр якомога більше людей знало і про те, що ті послуги можна отримати безкоштовно, насправді безкоштовно» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Найбільш затребуваною в теперішніх умовах є посада оператора» (відповідь з фокус-групи).

Тому саме координаторів/координаторок та комунікаційників/комунікаційниць зазвичай не вистачає.

Є також затребуваність у психологах/психологинях у МЦ.

«...що стосується психолога. У нас у молодіжному центрі немає психолога, але в нас працює хаб СпівДія від молодіжного центру, і там є в штаті психолог. Хотілося б, щоб була така людина. Окремо. Чи це буде тренер, чи це буде коуч, чи це буде психолог... Хотілося б, щоб був в центрі» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Найбільш затребуваною в теперішніх умовах посадою у нас є психолог» (відповідь з фокус-групи).

«Зараз говорять про психологічну допомогу [як актуальний запит до молодіжного центру]. У нас немає психолога в штатному розписі, на жаль. У минулому році ми ... проводили дослідження (опитування, фокус-групи) серед молоді, батьків, залучаючи соціальні інституції, ЗМІ. За результатами цього дослідження було виявлено, що молоді потрібна стала психологічна допомога, доступ до неї. Той психолог, який є в закладі освіти, не завжди відповідає на її запит, так само і з ЦСССДМ. Ми навіть планували винести питання введення ставки психолога до молодіжного центру на сесію міської ради, але почалось повномасштабне вторгнення» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Зараз заходимо в проєкт UNICEF, де є на одну ставку психологиня та на пів ставки арт-терапевткиня. Ця співпраця буде з вересня до серпня, ми будемо набирати в межах цієї співпраці додатково працівників і залучати можливості» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Якби у нас був психолог чи психологиня в штаті, це було б добре, адже це про сталість. Бо проєкт UNICEF закінчиться, і невідомо, чи на той момент ми зможемо ввести ставку психолога. Крім того, ставки психолога немає в типовому штатному розписі» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Навчання співробітників/співробітниць молодіжних центрів

Досвід участі співробітників/співробітниць МЦ у програмі «Молодіжний працівник»

34 з 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні (69% респондентів/респонденток), з яких 20 МЦ (41%) комунальні установи, один (2%) – державна установа, 13 (27%) – громадські організації, зазначили, що співробітники/співробітници молодіжних центрів мають досвід навчання в державній програмі «Молодіжний працівник».

Керівники/керівниці інших 15 МЦ (31%), з яких десять (20%) – комунальні установи, п'ять (10%) – громадські організації, зазначили, що такого досвіду не мають.

Досвід навчання співробітників/співробітниць МЦ різної форми власності, які взяли участь в опитуванні, в програмі "Молодіжний працівник" (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Чи мають співробітники/співробітниця вашого молодіжного центру досвід навчання в державній програмі «Молодіжний працівник»?», %

Учасники/учасниці фокусованого групового обговорення акцентували увагу на потребі оновлення програми «Молодіжний працівник», зважаючи на сьогоденні реалії, включивши в неї елементи психологічної підготовки.

«...мені здається, що в такий період той курс, який був раніше, «Молодіжного працівника» потребує доповнення – як саме працювати молодіжним працівникам психологічно, тобто ще плюс з цими реаліями, з якими ми живемо зараз і будемо жити після війни, після перемоги. Тому що молодь зміниться і якась психологічна підготовка, якесь вкраплення, я не знаю, можливо, це має бути якийсь окремий курс, бо це дуже складно, цей посттравматичний синдром...» (відповідь з фокус-групи).

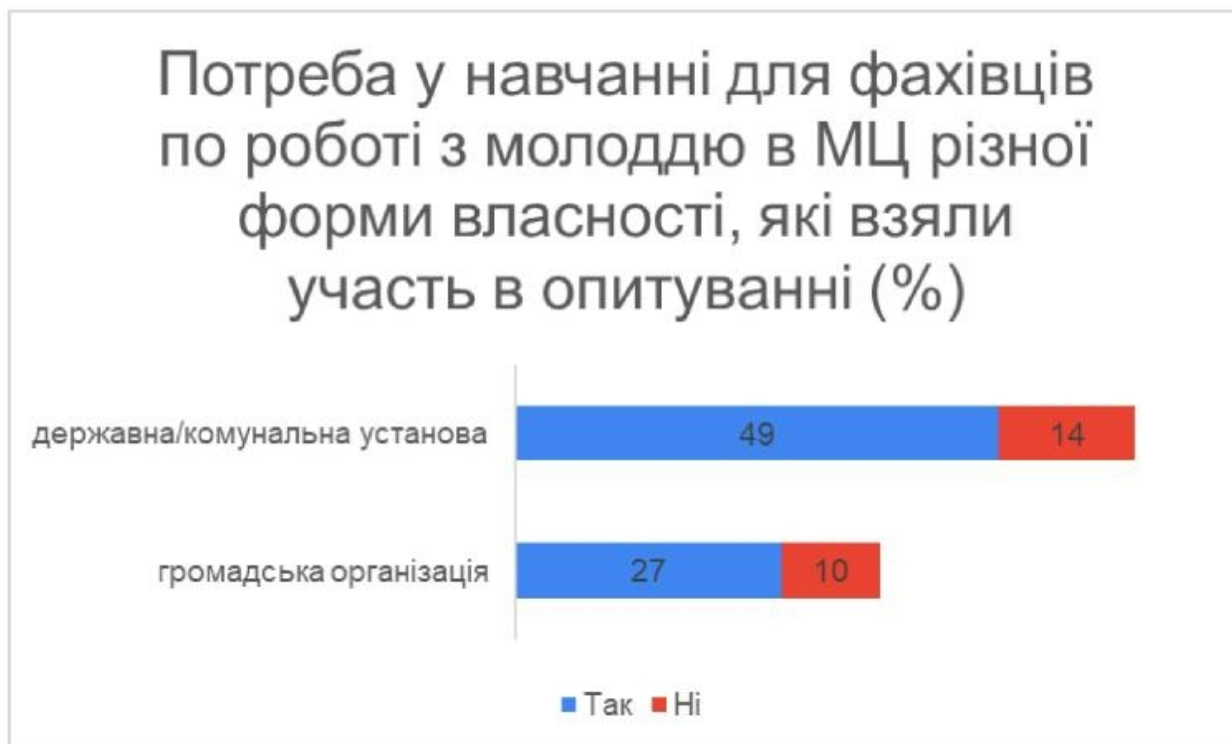
Також під час глибинних інтерв'ю респонденти/респондентки зазначали, що, окрім державної програми «Молодіжний працівник», наявна програма «Ефективний менеджмент молодіжних центрів», розроблена саме для підвищення компетентностей співробітників/співробітниць МЦ.

«Є програма «Ефективний менеджмент молодіжних центрів» – це програма ВМЦ, у якій каскадна система. Є базові тренінги для представників/представниць обласних молодіжних центрів, на яких їх вчать бути тренерами/тренерками. А також спеціалізовані тренінги, які вже стосуються всієї України (тобто будь-який молодіжний центр будь-якої форми власності й будь-якого рівня може податися та пройти на конкурсній основі). На такі теми, як, наприклад, керувати фінансами в молодіжному центрі, управління командою, адвокація та ін.» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Потреба в навчанні для фахівців/фахівчинь з роботи з молоддю в МЦ

37 респондентів/респонденток (76%), з яких 23 (47%) є представниками/представницями комунальних установ, один (2%) – державної установи, 13 (27%) – громадських організацій, відзначили потребу в програмі навчання щодо роботи з молоддю в МЦ.

Інші 12 керівників/керівниць МЦ (24%), з яких сім (14%) комунальні установи, п'ять (10%) громадські організації, відзначили відсутність такої потреби.

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Чи є у вашого молодіжного центру потреба проводити таке навчання?», %

Проведення навчання для фахівців щодо роботи з молоддю в МЦ

30 керівників/керівниць МЦ (61%), з яких 19 (39%) комунальних установ, 11 (22%) громадських організацій, зазначили, що в них відсутня програма навчання щодо роботи з молоддю в МЦ.

Інші 19 респондентів/респонденток (39%), з яких 11 (22%) працюють у комунальних установах, один (2%) – у державній установі, семеро (15%) – у громадських організаціях, відзначили наявність такої програми.

Проведення навчання для фахівців по роботі з молоддю в молодіжних центрах різної форми власності, які взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Чи проводить ваш молодіжний центр навчання для фахівців щодо роботи з молоддю?», %

Учасники/учасниці фокусованого групового обговорення та глибинних інтерв'ю зазначали потребу в навчанні для фахівців/фахівчинь з роботи з молоддю, передусім для нових співробітників/співробітниць.

«...штат оновився, і той здобуток, той досвід, який напрацьовувався останні шість – вісім років, обнулився. Зараз є нові співробітники, яких треба було би навчити, «Молодіжний працівник» пройти й усі ті інші тренінги, які зараз неможливі в умовах війни, оскільки держава їх не фінансує» (відповідь з фокус-групи).

«Ми думаємо зараз, кого додатково залучати до молодіжної роботи в МЦ. І було би добре, якби ці нові люди пройшли хоча би базовий тренінг "Молодіжний працівник"» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Необхідні додаткові компетентності для співробітників/співробітниць МЦ

Респонденти/респондентки та учасники/учасниці фокусованих групових дискусій і глибинних інтерв'ю акцентували увагу на потребі м'яких навичок; знань, необхідних для психологічного підтримання, зокрема для роботи з молодими людьми з травмою; розширення навичок молодіжної роботи; підвищення компетентностей в організаційних процесах; фандрейзингу; навчання з безпекових складників та надання першої домедичної допомоги; навичок з формування особистого бренду, SMM та ін.

М'які навички для молодіжних працівників/молодіжних працівниць (12 із 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні): тайм-менеджмент, ораторське мистецтво, комунікаційні навички, зокрема «гуманітарна дипломатія», мотиваційні та командотворчі, нові знання та лідерство, командотворення між молоддю, волонтерами та командою МЦ; уміння працювати в команді, відповідальність (відповіді на питання опитувальника).

Знання, необхідні для психологічного підтримання (вісім із 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні): психологічне підтримання молоді; емоційно-етичні навички, психологічна реабілітація волонтерів/волонтерок і молоді, основи психології, психоемоційне підтримання, психологічна освіта, психологія, робота з молодими людьми з травмою (відповіді на питання опитувальника). *«Важливим є також навчання для роботи з молодими людьми з травмою»* (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Навички (розширення навичок) молодіжної роботи (вісім із 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні): навчання з соціальної інклюзії та роботи з молоддю, робота з молоддю у воєнних і післявоєнних умовах, результативна робота з ВПО, тренінг «Робота центрів під час війни», проходження різноманітних тренінгів для роботи з молоддю, робота з людьми в складних життєвих обставинах, семінари та курси підвищення кваліфікації, *«то, власне, ті люди не проходили тренінг «Молодіжний працівник» (то випереджаючи наступне питання), і їх би я хотіла навчити»* (відповіді на питання опитувальника).

Підвищення компетентностей в організаційних процесах (вісім із 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні): навички менеджменту в сфері неформальної освіти, організація заходів, навички фасилітації та тренерської роботи, залучення громад, організаційні навички, налагодження зв'язку із владою та управлінням культури, пластова (скаутська) методика (з відповідей на питання опитувальника). Двоє керівників/керівниць МЦ відзначили навчання (оплату) для діловода/діловодки та для завгоспа (відповіді з опитувальника).

Фандрейзинг (п'ятеро з 49 керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні). *А для працівників і безпосередньої роботи з молоддю от що нам бракує, те що я бачу, принаймні. Це більше знання про те, як працювати з коштами, ресурсами, оцими грантами, як з ними працювати, де їх знайти чи як на них вийти, як вести з ними перемовини. Як переконувати людей, як домовлятися, дуже важлива така навичка для молодіжних працівників так само. Ми працюємо з різними середовищами: влада, і бізнес, і молодь. Це дуже важлива річ. І ось ці міжнародні програми. Вони дуже важливі теж. Оця інтеграція української молоді в якийсь загальноєвропейський простір має бути так само. Відповідно до угоди про асоціацію України з Європейським союзом. Коли молодіжні працівники будуть обізнані з усіма тими принципами: як робити, що робити, – і будуть самі безпосередньо в тому процесі працювати з українською молоддю й будуть працювати, наприклад, з молоддю Німеччини чи Польщі, це буде клас, це буде супер. Це буде мікс і це буде досвід, і це буде й культурне бачення інше, багато чого по іншому»* (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Серед інших навчальних запитів для співробітників/співробітниць МЦ відзначено **навчання з безпекових складників та надання першої домедичної допомоги** (один МЦ).

Крім того, зазначили **навичку з формування особистого бренду та SMM** (два МЦ): *«Є запит на специфічне навчання... я би бачив так: піар або бренд. Бренд центру чи особистий бренд. Якщо би йшла мова про центр безпосередньо. Міжнародні організації, міжнародне співробітництво. І, напевно, комунікації. Також дуже важлива штука.... Комунікативність. Для мене це є вміння, щоб молодіжні працівники й мої працівники, так само і я, вміли вести переговори, домовлятися, комунікувати з різними середовищами. І бути готовими до того, що десь є і неблагополучні середовища, і вміти з ними говорити, розуміти, що відбувається»* (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Також вказано запит на «стратегічну сесію» (відповідь на питання опитувальника).

«Є потреба в навчанні діловодства ... як писати накази, вести програми охорони праці, пожежної безпеки, вхідну та вихідну документацію, як зробити реально працюючий колективний договір» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Також потрібне специфічне навчання з фінансового складника, бухгалтерського обліку: як працювати з бюджетними програмами, як працювати у відкритих закупівлях, як працювати з грантами та ФОП у межах діяльності ГО, коли комбінується робота КЗ та ГО» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Треба навчання з вуличної (відкритої) молодіжної роботи»; «Потреба у специфічному навчанні щодо роботи з молоддю з груп ризику, СЖО, тими, що в конфлікті з законом. Треба навчитись працювати з ними, як правильно враховувати їхні потреби, їхню специфіку і знаходити підходи в комунікації, не дискримінуючи й не стигматизуючи їх» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Цікавим був би реально дієвий SMM. Комплексне навчання з конкретно-сформованими компетентностями, як використовувати різні інструменти, як робити й вести різні соціальні мережі, як почати вести TikTok» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Акцентували увагу й на потребі підвищення компетентності окремо для керівників/керівниць МЦ (зі стратегічного планування роботи МЦ) та окремо для співробітників/співробітниць (робота з молоддю, ресурсами, грантами, комунікативні навички та психологічна підготовка):

«Щодо навчання, підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють у молодіжних центрах, то мені здається, я би розділив тут окремо: керівник і працівники. Тому що керівник більше стратегує й веде вперед команду, команда вже більше працює безпосередньо з молоддю... керівники молодіжних центрів мають бути обізнані й розуміти, куди їм потрібно вести молодіжний центр... Мені (як керівнику) хотілося б більше знати про те, як воно є в європейських країнах: як там стратегують роботу, як там працюють з командою, які там методи, принципи застосовують. І взагалі, порівняно ще з іншими молодіжними центрами в Україні. Тобто більше розуміти такі речі в порівнянні, як воно є» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Фінансування молодіжних центрів

Джерела фінансування МЦ

У МЦ наявні різні джерела фінансування. Згідно з множинним вибором відповіді отримано такі дані:

32% респондентів/респонденток (28 відповідей з 88), з яких 30% (26 відповідей) комунальні установи, 2% (дві відповіді) громадські організації, зазначили місцевий бюджет основним джерелом фінансування МЦ.

26% (23 відповіді з 88), з яких 17% (15 відповідей) комунальні установи, 1% (одна відповідь) державні установи, 8% (сім відповідей) громадські організації, зазначили гранти міжнародних та інших організацій.

13% (11 відповідей з 88), з яких 5% (чотири відповіді) комунальні установи, 8% (сім відповідей) громадські організації, зазначили благодійні внески.

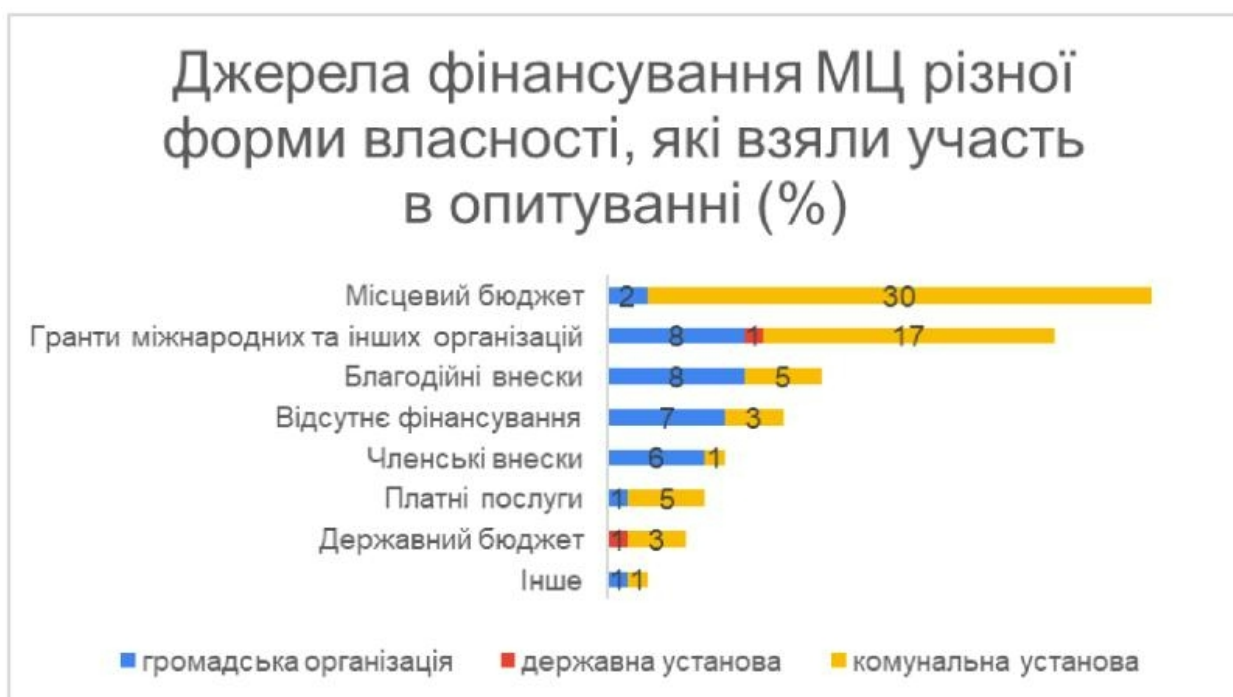
У 10% (дев'ять відповідей з 88), з яких 3% (три відповіді) комунальні установи, 7% (шість відповідей) громадські організації, відсутнє фінансування.

7% (шість відповідей з 88), з яких 1% (одна відповідь) комунальні установи, 6% (п'ять відповідей) громадські організації, зазначили членські внески.

6% (п'ять відповідей з 88), з яких 5% (чотири відповіді) комунальні установи, 1% (одна відповідь) громадські організації, зазначили платні послуги.

4% (4 відповіді з 88), з яких 3% (три відповіді) комунальні установи, 1% (одна відповідь) громадські організації, державний бюджет.

2% (дві відповіді з 88), з яких 1% (одна відповідь) комунальні установи, 1% (одна відповідь) громадські організації, зазначили інше.

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Зазначте основні джерела фінансування вашого молодіжного центру», %

У різних аспектах серед керівників/керівниць МЦ звучить думка про те, що взаємодія з місцевою владою – запорука успіху роботи МЦ, як комунальних, так і тих, що створені на основі громадської організації. Це питання оренди приміщення, фінансове, ресурсне, інформаційно-методичне підтримання тощо. Ефективна взаємодія і готовність підтримувати (шукати разом вихід у кожній конкретній ситуації) дуже важливі, особливо у випадку повного знищення МЦ.

«...є дуже важлива річ – про людей, котрі будуть робити ту молодіжну роботу, тут стратегічно важливо, щоб цим питанням займалася місцева влада. Бо коли буде створена комунальна установа, навіть з двох працівників, і вона буде мати свій бюджет, вона буде працювати і через рік, і через два, і через десять» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Напевне, важливо, щоб була домовленість. Найбільше, що я бачу важливим, це те, що коли підписують якийсь програмний документ, де є зобов'язання від однієї сторони, наприклад, це буде місцева влада, створити якусь устанovu або реорганізувати якусь, яка зараз працює ... що, якби була домовленість, що місцева влада реорганізує якусь устанovu, грантодавець чи донор дає приладдя й інфраструктуру, саме інфраструктурне наповнення в сам центр, і є конкретні кроки: влада реорганізує,

грантодавці наповнюють інфраструктурно, будуть люди, які будуть на це працювати, і воно тоді запуститься більш гармонійно. Буде зрозуміло, хто що робить, хто що дає, хто які на себе взяв зобов'язання, вони підписані документом, документ публічний» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«У Законі України «Про засади молодіжної політики в Україні» на 2022 рік була закладена ідея створення національного молодіжного фонду. І я собі так уявляю, що національний молодіжний фонд буде й фінансувати створення молодіжних центрів в Україні, принаймні частково. Узагалі було би в ідеалі бачити таку програму, теж від міністерства, зі створення тих молодіжних центрів в Україні. Хай це буде співпраця обласної влади, місцевої влади, міністерства і плюс ще будуть якісь донори... Нехай буде відкритий конкурс і громади виграють, чиї проекти будуть найкращі, і громади отримують це фінансування. І ми би так розбудовували молодіжну інфраструктуру. Бо, наприклад, спортивні школи мають. Спортсмени мають, де займатися в спортивних школах... Де молодь має проводити свій час, розвиватися в неформальній освіті, у змістовному дозвіллі? Таких інфраструктурних об'єктів немає. І тут варто теж зберегти якийсь баланс, тому що не хочеться, щоб створювався якийсь апарат чиновницький, дуже роздутий, і разом з тим, щоб інфраструктура молодіжна була» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Після знищення нашого молодіжного простору в ході російської агресії місцева влада не сильно зацікавлена в його відновленні, типу ідуть усі волонтерити й більше нічим не займайтесь, бо нічого більше й не треба зараз, бо війна, і навіть не цікавить, де ми будемо це робити, тому підтримання з їхнього боку майже немає, не кажучи вже про фінансування, надія тільки на кошти, які ми залучили від Данії для відновлення МЦ, але їх не вистачить на все, наша команда втратила надії, мотивацію та сили, адже ми власними руками та за грантові кошти за пару місяців до початку війни відкрили молодіжний простір, стільки сил і нервів було вкладено, а для молоді нашої невеликої громади це було важливим» (коментар з опитувальника).

Статті витрат наявного фінансування

Наявне фінансування МЦ розподіляє на різні статті. Згідно з множинним вибором відповіді отримано такі дані:

32% респондентів/респонденток (31 відповідь з 98), з яких 25% (24 відповіді) комунальні установи, 1% (одна відповідь) державні установи, 6% (шість відповідей) громадські організації, зазначили, що наявного фінансування вистачає на оплату праці співробітникам/співробітницям МЦ.

25% (24 відповіді з 98), з яких 20% (19 відповідей) комунальні установи, 1% (одна відповідь) державні установи, 4% (чотири відповіді) громадські організації, зазначили оплату комунальних послуг.

19% (19 відповідей з 98), з яких 13% (13 відповідей) комунальні установи, 6% (шість відповідей) громадські організації, зазначили реалізацію програмної діяльності.

12% (12 відповідей з 98), з яких 9% (дев'ять відповідей) комунальні установи, 3% (три відповіді) громадські організації, зазначили оренду приміщення.

11% (11 відповідей з 98), з яких 2% (дві відповіді) комунальні установи, 9% (дев'ять відповідей) громадські організації, сказали, що немає жодного фінансування.

1% (одна відповідь з 98 відповідей), комунальна установа, зазначила інше.

Статті витрат наявного фінансування МЦ різної форми власності, які взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «На що у вашому молодіжному центрі вистачає наявного фінансування?», %.

Захищений період фінансування

Керівники/керівниці 20 МЦ із 49 (41% респондентів/респонденток), серед яких 17 комунальних установ (35%), одна державна установа (2%), дві громадські організації (4%), зазначили, що МЦ мають фінансування до кінця року.

Керівники/керівниці 10 МЦ (20%), серед яких дві (4%) комунальні установи, вісім (16%) громадських організацій, зазначили інше.

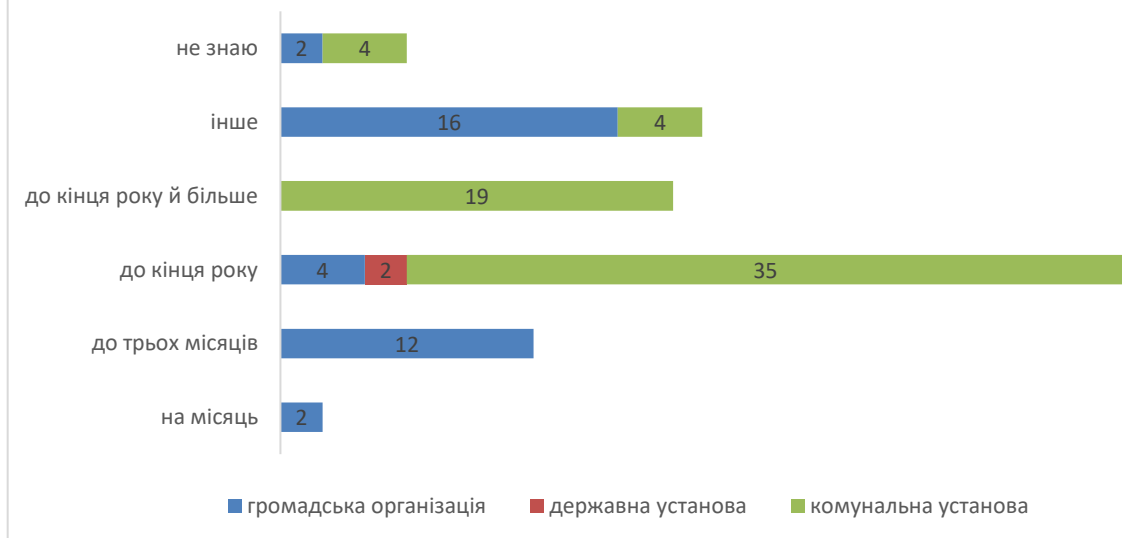
Дев'ять МЦ (19%), які є комунальними установами, мають фінансування до кінця року й більше.

Шість МЦ (12%), які є громадськими організаціями, забезпечені фінансуванням до трьох місяців.

Керівники/керівниці трьох МЦ (6%), серед яких дві комунальні установи (4%) та одна громадська організація (2%), не знають, на який період мають захищене фінансування.

Один МЦ (2%), який є громадською організацією, має фінансування на місяць.

Захищений період фінансування МЦ різної форми власності, які взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «На який період ваш молодіжний центр має це фінансування?», %

Приміщення, у якому здійснюють діяльність молодіжні центри

МЦ здійснюють діяльність у різних приміщеннях. Згідно з множинним вибором відповіді отримано такі дані:

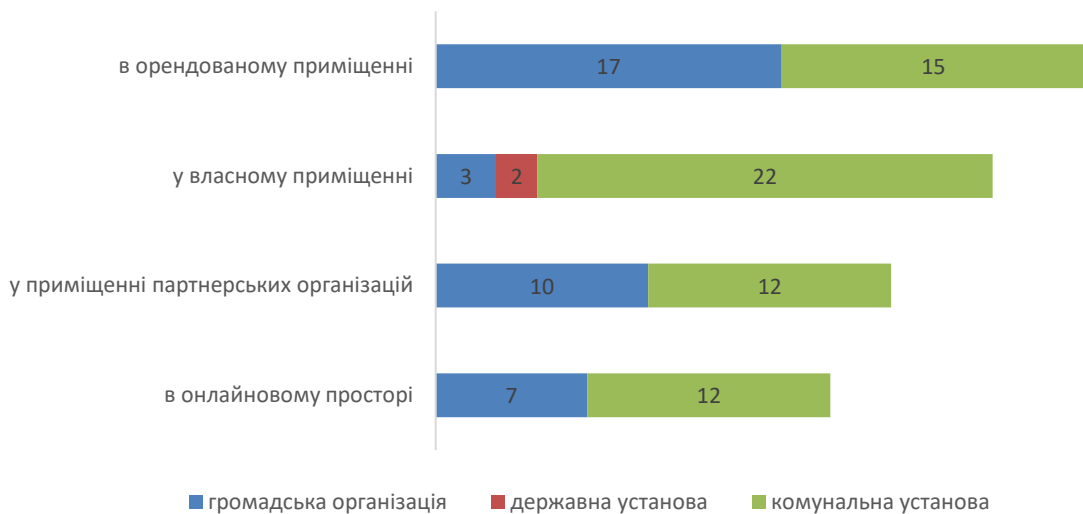
32% МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь у дослідженні (21 відповідь з 67), з яких 15% (десять відповідей) комунальні установи, 17% (11 відповідей) громадські організації, здійснюють діяльність в орендованому приміщенні.

27% (18 відповідей з 67), з яких 22% (15 відповідей) комунальні установи, 2% (одна відповідь) державні установи, 3% (дві відповіді) громадські організації, – у власному приміщенні.

22% (15 відповідей з 67), з яких 12% (вісім відповідей) комунальні установи, 10% (сім відповідей) громадські організації, – у приміщенні партнерських організацій.

19% (13 відповідей з 67), з яких 12% (вісім відповідей) комунальні установи, 7% (п'ять відповідей) громадські організації, – в онлайн-просторі.

Приміщення, в якому здійснюють діяльність МЦ різної форми власності, які взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Де здійснює діяльність ваш молодіжний простір?», %

Наявність захисних споруд цивільного захисту

У 21 із 49 МЦ, керівники/керівниці яких узяли участь в опитуванні (43% респондентів/респонденток), з яких 15 (31%) комунальні установи, шість (12%) громадські організації, наявні захисні споруди поблизу МЦ.

У 13 МЦ (27%), з яких шість (12%) комунальні установи, сім (15%) громадські організації, наявні захисні споруди в приміщенні МЦ.

У 13 МЦ (26%), з яких вісім (16%) комунальні установи, одна (2%) державна установа, чотири (8%) громадські організації, відсутні захисні споруди.

Керівники/керівниці двох МЦ (4%), з яких одна (2%) комунальна установа й одна (2%) громадська організація, відзначили інше.

Наявність захисних споруд цивільного захисту в МЦ різної форми власності, які взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «У разі надзвичайної ситуації та отримання сигналу системи оповіщення чи є облаштовані захисні споруди цивільного захисту?», %

Необхідне підтримання молодіжних центрів

МЦ різної форми власності необхідне різноманітне підтримання. Згідно з множинним вибором відповіді отримано такі дані:

15,5% респондентів/респонденток (34 відповіді з 219), з яких 10% (22 відповіді) представляють комунальні установи, 0,5% (одна відповідь) – державні установи, 5% (11 відповідей) – громадські організації, зазначили стимулювання обміну досвідом між МЦ.

12% респондентів/респонденток (25 відповідей), з яких 7% (15 відповідей) представляють комунальні установи, 5% (десять відповідей) – громадські організації, відзначили необхідність системи навчання для співробітників/співробітниць.

11% респондентів/респонденток (25 відповідей), з яких 4% (дев'ять відповідей) представляють комунальні установи, 7% (16 відповідей) – громадські організації, відзначили необхідність надання фінансової допомоги для утримання співробітників/співробітниць.

11% респондентів/респонденток (25 відповідей), з яких 6% (14 відповідей) представляють комунальні установи, 5% (11 відповідей) – громадські організації, зазначили необхідність покращення технічного оснащення.

10,5% респондентів/респонденток (24 відповіді), з яких 8% (18 відповідей) представляють комунальні установи, 0,5% (одна відповідь) – державні установи, 2% (п'ять відповідей) – громадські організації, відзначили необхідність підвищення заробітної плати співробітників/співробітниць.

Необхідна підтримка МЦ різної форми власності, які взяли участь в опитуванні (%)

Графік: Розподіл відповідей респондентів/респонденток на питання «Якого підтримання для розвитку діяльності вашого молодіжного центру ви потребуєте від держави?», %

Варіанти відповідей із запропонованих в опитувальнику, що набрали найбільшу кількість голосів, було обговорено з учасниками/учасницями фокус-групи та в ході глибинних інтерв'ю.

Обмін досвідом між МЦ. На думку керівників/керівниць МЦ, які взяли участь у дослідженні, обмін досвідом між МЦ важливий у кількох аспектах: по-перше, власне обмін досвідом (здобути нові знання, ознайомитися з підходами, практиками та зрозуміти положення свого МЦ – знайти точку відліку в оцінці власної роботи), по-друге, обміни дають можливість «перевести дух», поспілкуватись, розслабитись, що важливо в реаліях сьогодення, по-третє, обмін досвідом має бути на одному рівні – рівний рівному:

«Багато роботи та багато проєктів на місцях локальних базується на тому, що хтось у когось щось запозичив, хтось у когось щось запитав. Молодіжні центри могли би збиратися разом і ділитися тим, що в них відбувається, їхніми проблемами, які болять, і разом знаходити рішення. Зараз у зв'язку з війною спілкування між молодіжними центрами, яке було до війни, трошки перерване» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Усі стомилися за час карантину, за час, коли почалася війна, не було фізичних поїздок або їх було значно менше, ніж могло би бути. І люди хочуть поїздити одне до одного. Людям не вистачає спілкування з такими ж, як вони, і не вистачає фізичної можливості кудись поїхати, щось подивитись і щоб їх у цьому підтримали (зокрема транспорт)» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«...щоб обмін досвідом був між молодіжними працівниками, треба робити форуми, головна мета яких буде, звісно, освітня, але більш того, щоб розрядка була якась, відпочинок, відновлення внутрішнє психічне» (відповідь з фокус-групи).

«Здається часом, що МЦ замкнені на собі. Це і про вплив карантину. Ти, звісно, намагаєшся дізнатись, що там в інших, але разом з тим ти дуже сильно прив'язаний до власних реалій. А перспектива зовні, подивитись як працюють інші, з якими підходами, може, розширити твоє бачення, це про стимулювання міжрегіональної співпраці або співпраці в середині громади (наприклад, якщо в місті є кілька МЦ і вони не спілкуються між собою; щоб вони не продовжували боротись за цільову аудиторію, а співпрацювали)» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«А в нас є дуже велике бажання створити мережу з молодіжних центрів чи просторів у Львівській області. І якщо все буде ОК і ми отримуємо фінансування, і в половині громад у Львівській області створимо молодіжні центри, яких зараз немає, за рік. І це буде наш напевно, найкращий проєкт за десятиліття. Чи взагалі за скільки створений центр» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Обмін досвідом важливий узагалі, для розуміння, де є сам молодіжний центр у порівнянні з іншими. Бо все ж пізнається все одно в порівнянні, і все можна якось сказати, порівнюючи з іншими. Бо часто не розумієш... Я не розумію, наприклад, ми забагато робимо в цьому напрямку чи замало. Як воно взагалі виглядає в якійсь вибірці чи в якомусь розрізі. А як воно в інших країнах чи інших регіонах нашої країни. Просто хочеться більше оцього розуміння. Щоб знати, на якій точці є центр, де ми» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Якщо ми говоримо про саме молодіжні обміни, досвід, то це якісь елементарні поїздки, наприклад, навіть у сусідні області, Чернігівську чи Київську, пару молодіжних центрів чи то в Білій Церкві, чи десь ще, але є така порада, щоб усе-таки, дуже важливо, щоб такі обміни були схожими за напрямками, за обсягами роботи, бо якщо ми веземо молодіжні центри з маленького містечка в обласний центр або в мегаполіс, то видно, що потреби та проблеми різні. Тому бажано, якщо це буде якийсь обмін, то важливо, щоб населення приблизно було однакове й рівень роботи тих самих молодіжних центрів так само був однаковим, тому що важко, наприклад, прирівняти «Квадрат», всеукраїнський молодіжний центр, чи у Львові – там багато молодіжних центрів і просторів, які роблять багато класних речей, із молодіжними центрами, які в маленьких містечках, у них зовсім інші потреби й можливості» (відповідь з фокус-групи).

Надання фінансової допомоги на утримання співробітників/співробітниць. На думку керівників/керівниць МЦ, питання фінансового підтримання співробітників/співробітниць, зокрема наявність і розмір ставок, важливе, бо від цього безпосередньо залежить якість діяльності МЦ.

«Зарплати в комунальних установах невисокі, зазвичай це IX – XII ранг. Але з початку війни багатьох перевели на 2/3 ставки або на простій. Молодіжні центри, що є громадськими організаціями, здебільшого закрилися» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Співробітники/співробітниці МЦ, що є ГО, працюють на інших проєктах, а в МЦ – на волонтерській основі. ГО може залучати когось як ФОПа для надання послуг у якийсь з проєктів, але зазвичай не працевлаштовують, бо це про податки та роботу з кадрами» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Питання стоїть завжди – це фінансове питання, це ставки, які зараз у всіх молодіжних працівників на рівні прибиральниці... Вирішуємо питання за рахунок грантового менеджменту. Питання того, що оклад, усі ставки дуже маленькі, у нас

принаймні. Не знаю, на що спирається ставка молодіжного працівника, – вона менша, ніж у вчителя» (відповідь з фокус-групи).

«У нас дуже низька оплата праці. Для того, щоб мати гарного, треба шукати позабюджетні кошти для найму» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Треба говорити, як збільшити штатний розпис. Це питання до Міністерства – про перегляд тарифних окладів. У нас максимальні [оклади], які могли би бути відповідно до штатних розписів Міністерства для міських молодіжних центрів [комунальних]. І регулювати зарплату ми можемо лише через премію та інтенсивність» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Зарплати не відповідають тому рівню, який мав би бути. Також бентежить відсутність можливостей зростання. У фінансовому складнику практично немає мотивації, окрім позабюджетних програм» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«У маленьких громадах немає молодіжних центрів, є простори молодіжні, і там роботи повноцінної немає, тому що немає кадрів, які будуть здійснювати цю роботу. Відповідно немає фінансування й підтримання місцевої влади та місцевого бюджету. Це дуже важлива річ. Без цих ресурсів не буде здійснена робота» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Інші запити від молодіжних центрів

Серед інших запитів для підтримання МЦ у ході фокусованих групових обговорень і глибинних інтерв'ю були зазначені: підтримання в переміщенні МЦ, які знаходяться в небезпечних на сьогодні районах України; робота з проблемою вигорання співробітників/співробітниць МЦ (необхідність морального, психологічного, фізичного відновлення) – це і підтримання в переході діяльності МЦ від гуманітарної допомоги до молодіжної роботи, і психологічне підтримання команд МЦ; питання налагодження роботи МЦ (у випадку, коли співробітники/співробітниця опинились у різних місцях); питання цифровізації молодіжної роботи (потрібне спеціалізоване програмне забезпечення); потреба у визнанні; оплата комунальних і транспортних витрат.

Підтримання в переміщенні МЦ. «Переміщені молодіжні центри, переміщені команди залишилися, по суті, без усього інвентарю, який у них був. Або він розкиданий по всій Україні, і ресурсів на те, щоб звезти це все до купи, немає. Є кейс Донецького обласного молодіжного центру, який виїхав з Краматорська до Дніпра. Своїми силами вивіз усе, що тільки міг вивезти. Зараз вони переїхали до Вінниці. Постало питання, як перевезти все з Дніпра до Вінниці. І це питання не лише їхнє, але й багатьох інших молодіжних центрів. Підтримання процесу переміщення молодіжних центрів з боку влади/держави немає. Більшість підтримання йде від самої спільноти. Той самий Дніпро, наприклад, прийняв певну кількість молодіжних центрів. Не тому, що там міська, обласна або державна влада посприяла, щоб усі переїхали в Дніпро. Просто в Дніпрі заступник начальника обласного управління – теж частина цієї спільноти молодіжних працівників. Розуміє всі ці болі й просто на власній ініціативі витягнув багато молодіжних центрів, приміщення знайшов і якусь допомогу з обласного бюджету надав там, де це було можливо. Це більше на інтерперсональних та особистих контактах, ніж на програмному й централізованому державному рівні. Але запит і потреба є» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Підтримання в переході діяльності МЦ від гуманітарної допомоги до молодіжної роботи. *«Зараз є проблема транзиту/переходу/повернення до практичної роботи. Люди вигоріли, вони включилися у волонтерство, у гуманітарну роботу. Триває процес того, що вони поступово відходять від волонтерства й починають повертатися в молодіжну роботу, яка не стосується волонтерства, і люди не можуть повернутися. І це зараз великий виклик, тому що повернути команди в +/- темп роботи, який був до початку війни, – це величезна проблема, яка стосується всіх молодіжних центрів, які робили хоч якусь гуманітарну роботу» (відповідь з глибинного інтерв'ю).*

«...як почалася війна, молодіжні центри перейшли ще на іншу річ: гуманітарна допомога, гуманітарна криза, допомога збройним силам. І вийшло так, що молодіжні центри, дуже велика частина молодіжних центрів, працює й надає послуги ті, які не є специфічними для молодіжних центрів. І це було ще й до війни насправді. Були такі речі, бо треба чітко розуміти, це, напевно, більше робота з керівниками молодіжних центрів, яку би мали стратегувати або на рівні області, або на рівні міністерства, щоб була загальна чітка стратегія» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Психологічне підтримання команд МЦ. *«Є потреба в психологах, які би працювали з командами МЦ, щоб їм трохи «полегшало». Це стосується якраз і переходу до програмної роботи, це і про вигорання, і про самоставлення команд усередині» (відповідь з глибинного інтерв'ю).*

«Зараз усі молодіжні працівники, які працювали на волонтерському, гуманітарному фронті, настільки утомилися, що вони хочуть просто відпочивати. А комунікувати, ділитися досвідом ми можемо дозволити собі під час відпочинку. Тобто окремо вписуватись в проєкт, де ми будемо комунікувати, обмінюватись досвідом... Бо я не знаю взагалі, чи під час війни можливо таке робити, але над відновленням волонтерів багато хто працює, а над відновленням молодіжних працівників ніхто не працює» (відповідь з фокус-групи).

«Під час відновлення, відпочинку якраз і можна було би робити ці комунікації» (відповідь з фокус-групи).

Цифровізація молодіжної роботи. *«Ще один виклик – це молодіжні центри, яким важко зараз тримати команду вкупі, бо центр переїхав в якесь одне конкретне місце, а команда розбита по всій Україні, і будувати роботу онлайн трошки складно, бо має бути дуже багато фізичної включеності. І команди намагаються знайти якийсь компроміс самі з собою: як вони будуть працювати і яке в кого навантаження. І тут потрібне спеціалізоване програмне забезпечення, якого в них просто немає. Банально платного зоот, або проплаченої дошки, на якій можна працювати, або Asana, де можна працювати з задачами, і т. ін. Запит на цифрові інструменти є, і він тільки росте. Здавалося, що під час COVID усі вже почали з цим працювати, усі вже були в курсі, але потрібно ще якесь навантаження. Тут більше про самі інструменти. Навчання в минулі роки ми проводили достатньо. Більшість спільноти орієнтується. Якись додаткові навчання ми би могли провести й покрити самостійно (показати та розказати, як цим користуватись), але питання саме в технічному забезпеченні, у забезпеченні технікою для того, щоб цим користуватись. Бо не всі молодіжні центри вивезли свою техніку, яка в них була, а було її й так небагато» (відповідь з глибинного інтерв'ю).*

Потреба у визнанні. *«Є потреба у визнанні роботи нашого молодіжного центру на національному рівні, і щоб від того сталося визнання на локальному. Бо в нас дуже погані*

відносини з місцевою владою. Персонально нас знають і визнають на всеукраїнському рівні, при цьому всьому в громаді ми на "маргінесі"» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Оцінити внесок таких організацій, як наша, таких багато організацій. А то в нас до дня молоді нагородження ідуть – нагороду отримала дочка депутатки, яку привезли на блокпост, дали черпак у руку, там сфотографували... А в мене вона навіть пів тренінгу не відсиділа. І її вже оцінили» (відповідь з фокус-групи).

Підтримання в оплаті транспортних витрат. «Важливо зазначити, що на сьогодні Постанова № 590 не передбачає фінансування з міських бюджетів цільових програм, спрямованих на реалізацію молодіжної політики (на заходи), лише на оплату комунальних послуг, заробітної плати» (коментар з опитувальника).

«Необхідне підтримання, зокрема транспорт» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

«Можливо, неосновні статті витрат можна було б якось пропускати, хоча б транспортні. Навіть на ті ж обміни їздити одне до одного, хоча б транспорт покривати дозволили б. Канцелярію, чайок ми самі якось знайдемо, але транспорт – то проблема» (відповідь з фокус-групи).

Підтримання в оплаті комунальних послуг. «А ще страшно, що буде зима й буде страшно дорого платити за опалення. Плюс ми орендуємо приміщення, де ціна за опалення комерційна» (відповідь з глибинного інтерв'ю).

Учасники/учасниці презентації-обговорення звіту дослідження наголосили на потребах у:

стимулюванні обміну досвідом між молодіжними центрами, зокрема через:

- всеукраїнські заходи з обміну досвідом;
- візити до інших МЦ;
- онлайн-зустрічі;
- розповсюдження найкращих практик;

системі навчання для співробітників/співробітниць, зокрема через:

- навчання для працівників/працівниць молодіжної політики;
- базові та спеціалізовані тренінги «Молодіжний працівник» (бажано офлайн);
- заходи з національно-патріотичного виховання, мінної безпеки, домедичної допомоги;
- доступні програми навчання для психологів/психологинь;

наданні фінансової допомоги для утримання співробітників/співробітниць центру, зокрема через:

- виділення коштів на заробітну плату працівникам/працівницям МЦ;
- запровадження офіційної посади «молодіжний працівник / молодіжна працівниця» з гідною заробітною платою;
- зміни в штатному розписі МЦ, зокрема передбачення посади психолога/психологині;

покращенні технічного оснащення молодіжних центрів, зокрема через:

- придбання інноваційного обладнання для МЦ, щоб вони могли відповідати на запит (є запит від молоді на ІТ курси, але немає обладнання);
- закупівлю технічного оснащення, зокрема генераторів, обігрівачів на зиму та кондиціонерів на літо;

інформаційній компанії про молодіжні центри, зокрема через:

- популяризацію, рекламу МЦ (білборди);
- місцеву рекламу;
- наданні фінансового підтримання для оренди приміщення:
- приміщення, ресурси для оренди потенційного приміщення;
- цифровізації молодіжної роботи, зокрема через:
- передплату Zoom, Міро, таргетовану рекламу;
- оплаті транспортних витрат:
- бус молодіжної роботи (транспорт).

Крім того були зазначені такі потреби:

- фінансове підтримання для реалізації програмної діяльності (виділення коштів на реалізацію заходів, програм, проєктів);
- відкриття можливостей фінансування для комунальних закладів;
- адвокація питання повернення МЦ до класичної молодіжної роботи;
- інституційне підтримання;
- облаштування укриттів;
- база контактів тренерів/тренерок та експертів/експерток;
- інформація про можливості;
- менторське підтримання;
- методичне підтримання розвитку діяльності МП;
- дослідження, статистика;
- пришвидшення процесу включення в роботу професії «фахівець з питань молоді (молодіжний працівник-)»;
- зміна процедури реалізації проєкту в процесі, оскільки не встигають проводити заходи через загострення воєнної ситуації.

Також були коментарі про те, що питання потреб МЦ не на часі, що про це варто говорити після закінчення війни й повернення співробітників та співробітниць і молоді додому.

Рекомендації

Рекомендації базуються на аналізі документів, узагальненні вражень від телефонних розмов, думках керівників/керівниць МЦ, які взяли участь у дослідженні.

Результати проведеного дослідження були затребувані серед учасників та учасниць презентації-обговорення звіту, що підтверджує необхідність системного моніторингу потреб і викликів молодіжних центрів та поширення результатів серед зацікавлених сторін.

Діяльність МЦ залежить від ресурсних можливостей кожного з них. Недостатня забезпеченість одним з видів ресурсів призводить до гальмування роботи центрів, зниження якості послуг та якості їх надання, відсутності розвитку.

Ресурси для співпраці й координації

Для підтримання й розвитку молодіжної інфраструктури в Україні було би доцільно:

- визначити стратегічні напрями роботи МЦ – на рівні Міністерства молоді та спорту України, на рівні області, на рівні керівників/керівниць МЦ;
- налагодити підтримання процесу переміщення МЦ владою/державою;
- розробити (продумати) стратегію створення мережі МЦ (на обласному рівні), що важливо особливо для МЦ місцевого рівня, де проблеми фінансового підтримання й кадрового забезпечення більш актуальні. Створення мережі молодіжної інфраструктури дозволить розширити перелік послуг за рахунок акумуляції ресурсів (зокрема кадрових) кількох МЦ для поступового (покрокового) вирішення їхніх потреб і запитів, що також забезпечить постійний обмін досвідом у мережі МЦ;
- налагодити систему обміну досвідом між МЦ;
- розширити заходи з посилення регіональної співпраці;
- стимулювати співпрацю в середині громади, якщо в громаді є кілька МЦ.

Фінансові ресурси

Фінансове підтримання кадрового забезпечення діяльності МЦ:

- переглянути розмір ставок співробітників/співробітниць МЦ;
- у громадах, де відсутні МЦ, рекомендувати місцевій владі створити МЦ з виділенням мінімум двох ставок.

Підтримання в оплаті комунальних і транспортних витрат МЦ.

Кадрові ресурси

Провести навчання для співробітників/співробітниць МЦ було би доцільно за такими напрямками:

- розширення компетентностей і навичок для молодіжної роботи: навчання для координаторів/координаторок проєктів, заходів, подій; підвищення компетентностей в організаційних процесах; формування навичок фандрейзингу; навчання вуличної (відкритої) молодіжної роботи; здобуття навичок ведення переговорів, комунікаційних навичок з представниками/представницями всіх дотичних до діяльності МЦ сфер – органи влади, грантодавці/грантодавиці тощо (соціальна комунікація); ознайомлення з інструментами проведення онлайн-заходів; навчання для здобуття м'яких навичок;
- навчання з безпекових складників та надання першої домедичної допомоги;
- навчання щодо знань, необхідних для психологічного підтримання, зокрема для роботи з молодими людьми з травмою (виявлення психічних наслідків війни серед молоді, практичні рекомендації з виявлення та підтвердження таких розладів, а також база з контактами організацій та осіб, які могли би допомогти молодим людям справитися з психологічними ефектами війни); також рекомендовано доповнити

державну програму «Молодіжний працівник» складником з психологічного підтримання молоді;

- навчання з SMM, піару, маркетингу, формування особистого бренду;
- навчання з діловодства та бухгалтерського обліку;
- підвищення компетентностей окремо для керівників/керівниць МЦ (стратегічне планування роботи МЦ) та окремо для співробітників/співробітниць (робота з молоддю, ресурсами, грантами, комунікативні навички та психологічна підготовка).

Підтримувати процес транзиту/переходу/повернення з гуманітарної до молодіжної роботи (уточнення переліку послуг).

Окреме питання: робота з проблемою вигорання співробітників/співробітниць МЦ – необхідність морального, психологічного, фізичного відновлення та психологічне підтримання команд МЦ.

Розробити систему визнання МЦ.

Технічні ресурси

З урахуванням необхідності цифровізації молодіжної роботи доцільно було б:

- розробити інструменти для роботи онлайн, онлайн-сервіси, спеціалізоване програмне забезпечення (зокрема для команд МЦ, які розкидані по всій Україні);
- надати обладнання та фінансові ресурси для роботи онлайн.

Рекомендації від дослідницької команди

Відповіді керівників/керівниць МЦ, які взяли участь в опитуванні, були різноманітними, що свідчить про відсутність єдиного чіткого бачення розвитку молодіжної політики. Цю різноманітність має взяти до уваги Міністерство молоді та спорту України.

Потребує постійної актуалізації база контактів МЦ України:

- ведення єдиної бази даних контактів МЦ;
- постійне її оновлення (рекомендовано ділитися з обласними МЦ інформацією про МЦ області для уточнень, коригувань тощо);
- запропоновано також розглянути можливість згодом ділитися контактами назовні.

Потребують подальшого дослідження:

- деякі аспекти діяльності МЦ, зокрема, кадрові питання (щодо плинності кадрів, підвищення кваліфікації співробітників/співробітниць МЦ, задоволеності рівнем оплати праці, організації роботи та взаємодії співробітників/співробітниць в умовах воєнного стану, статусу ВПО чи біженця/біженки серед співробітників/співробітниць МЦ); деталізація користувачів/користувачок послугами МЦ (зокрема молодих людей, які навчаються, – у закладах вищої освіти, закладах професійно-технічної освіти, закладах загальної середньої освіти);
- особливості молодіжної роботи після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року з молодими людьми, які перемістились як усередині країни, так і за кордоном.

Рекомендовано МЦ постійно фіксувати користувачів/користувачок відповідно до послуг і напрямів діяльності центрів.

Було би доцільно проводити моніторингові дослідження для систематичного збору даних щодо діяльності МЦ для можливості прогнозування тенденцій розвитку, уточнення стратегії і тактики управління якістю та ефективністю МЦ, формування порівняльної бази даних для подальшого вдосконалення системи послуг, які надають у МЦ України різної форми власності місцевого, обласного та національного рівнів тощо.

Додатки

Опитувальник для керівників/керівниць молодіжних центрів України (усіх форм власності)

1. Ваше прізвище та ім'я.
2. Назва вашого молодіжного центру.
3. Код вашого молодіжного центру за ЄДРПОУ.
4. Ваш молодіжний центр є:
 - державною установою;
 - комунальною установою;
 - громадською організацією;
 - інше (напишіть, будь ласка, що саме).
5. Чи був ваш молодіжний центр переміщений після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року?
 - так;
 - ні;
 - інше.
6. Де ваш молодіжний центр провадить діяльність в Україні зараз? (область).
7. Де ваш молодіжний центр провадить діяльність в Україні зараз? (громада).
8. Які послуги/діяльність та для людей якого віку ваш молодіжний центр надає/здійснює зараз? (оберіть у кожному рядку відповідні вікові категорії).

Послуги/діяльність	Цільова аудиторія					Послугу не надають
	0 – 13 років	14 – 18 років	19 – 24 років	25 – 35 років	36+ років	
Утвердження громадянської позиції						
Заходи неформальної освіти для розвитку особистості						
Культурні заходи						
Популяризація здорового способу життя молоді						
Спортивні заходи						
Працевлаштування, зайнятість, молодіжне підприємництво						
Національно-патріотичне виховання						
Волонтерство						
Програми молодіжних обмінів						

Міжнародне молодіжне співробітництво (за принципом «рівний рівному»)						
Співпраця з міжнародними організаціями, зокрема з Радою Європи та Європейською Комісією						
Надання гуманітарної допомоги						
Надання юридичного підтримання						
Надання професійного психологічного підтримання						
Навчання для тих, хто працює з молодими людьми						

9. Зазначте, будь ласка, ті послуги/діяльність, які надає/здійснює ваш молодіжний центр, які не були згадані в попередньому питанні, та вікову категорію осіб, для яких їх надають/здійснюють.
10. З якими категоріями осіб працює ваш молодіжний центр? (позначте відповідні категорії)
- діти дошкільного віку;
 - діти молодшого шкільного віку;
 - молоді люди, які навчаються;
 - молоді люди, які працюють;
 - професійні спільноти, які працюють з молодими людьми;
 - внутрішньо переміщені особи;
 - репатріанти/репатріантки (ті, хто повернувся в місце їхнього постійного проживання);
 - ветерани/ветеранки;
 - постраждале населення;
 - особи з інвалідністю;
 - молоді батьки;
 - представники/представниці національних меншин;
 - представники/представниці релігійних спільнот;
 - інше.
11. Які актуальні потреби молодих людей міг би задовольнити ваш молодіжний центр?

12. Які ще послуги для молодих людей ваш молодіжний центр планує/хотів би надавати?
13. Які потреби вашого молодіжного центру для здійснення діяльності для молодих людей?
14. Які додаткові компетентності необхідні для співробітників/співробітниць вашого молодіжного центру для здійснення діяльності для молодих людей?
15. Чи мають співробітники/співробітниця вашого молодіжного центру досвід навчання в державній програмі «Молодіжний працівник»?
 - так;
 - ні.
16. Чи проводить ваш молодіжний центр навчання для фахівців/фахівчинь щодо роботи з молоддю?
 - так;
 - ні.
17. Чи є потреба у вашого молодіжного центру проводити таке навчання?
 - так;
 - ні.
18. Де здійснює діяльність ваш молодіжний центр?
 - у власному приміщенні;
 - в орендованому приміщенні;
 - у приміщенні партнерських організацій;
 - в онлайн-просторі;
 - інше.
19. Зазначте основні джерела фінансування вашого молодіжного центру:
 - державний бюджет;
 - місцевий бюджет;
 - кошти міжнародних, інших організацій, грантів;
 - благодійні внески;
 - членські внески;
 - платні послуги;
 - відсутнє фінансування;
 - інше.
20. На що у вашому молодіжному центрі вистачає наявного фінансування?
 - на оплату праці співробітникам/співробітницям;
 - на реалізацію програмної діяльності;
 - на оренду приміщення;
 - на оплату комунальних послуг;
 - немає жодного фінансування;
 - інше.
21. На який період ваш молодіжний центр має фінансування?
 - менше, ніж на місяць;
 - на місяць;
 - до трьох місяців;
 - до кінця року;
 - до кінця року й більше;
 - не знаю;
 - інше.
22. Скільки постійних співробітників/співробітниць працює у вашому молодіжному центрі?

23. Скільки з них на оплачуваній основі?
24. У разі якщо у вас є відчуття недостатньої кількості співробітників/співробітниць, кого саме вам не вистачає?
- технічний персонал: прибиральник/прибиральниця, комірник/комірниця тощо;
 - системний адміністратор/системна адміністраторка;
 - фінансовий менеджер/фінансова менеджерка, бухгалтер/бухгалтерка;
 - адміністративний/управляючий персонал;
 - маркетолог/маркетологиня, PR-менеджер/менеджерка, таргетолог/таргетологиня тощо;
 - допоміжний персонал: офіс-менеджер/офіс менеджерка, асистент/асистентка;
 - координатор/координаторка заходів, проєктів;
 - психолог/психологиня;
 - інше.
25. Якого підтримання для розвитку діяльності вашого молодіжного центру ви потребуєте від держави?
- покращення технічного оснащення молодіжних центрів (укажіть, якого саме);
 - підвищення заробітної плати працівників/працівниць центру;
 - надання фінансової допомоги для утримання працівників/працівниць центру;
 - надання фінансового підтримання для оренди приміщення;
 - надання фінансового підтримання для оплати комунальних послуг;
 - стимулювання обміну досвідом між молодіжними центрами;
 - удосконалення нормативно-правової бази (вказати, що саме);
 - система навчання для працівників/працівниць центру;
 - інформаційна компанія про молодіжні центри;
 - координація установ, що працюють з молоддю;
 - рекомендації щодо діяльності центру;
 - держава не має вживати жодних заходів;
 - інше.
26. У разі надзвичайної ситуації та отримання сигналу системи оповіщення чи є облаштовані захисні споруди цивільного захисту?
- є, у приміщенні організації;
 - є, поблизу організації;
 - немає;
 - інше.
27. Що залишилося поза увагою опитування, про що важливо знати?

Для покращення результатів аналізу, будь ласка, вкажіть ваші дані:

28. Стать.
29. Вік.
30. Посада.
31. Якщо для вас цікава можливість узяти участь у подальших обговореннях, будь ласка, залиште контактну інформацію (за бажанням) – електронну пошту й номер телефону.

Питання для глибинного інтерв'ю

Вступ

Знайомство

Питання до обговорення:

- цільова аудиторія діяльності молодіжного центру (вікові групи, категорії осіб, їхні запити, можливості МЦ покрити ці запити);
- формат роботи МЦ;
- співробітники/співробітниці МЦ;
- потреба в додаткових співробітниках/співробітницях МЦ (зокрема обговорення найбільш затребуваних посад за результатами аналізу даних з опитувальника);
- потреба в навчанні для співробітників/співробітниць МЦ;
- потреби молодіжного центру (обговорення потреб, які набрали найбільше відповідей за результатами аналізу даних з опитувальника);
- додаткові запити МЦ.

Питання для фокусованого групового обговорення

Питання, які розглядали у фокусованому груповому обговоренні, – власний досвід і запити учасників/учасниць та, якщо можливо, загалом запити молодіжних центрів України різного рівня (якщо учасники/учасниці вважали це доречним).

Питання до обговорення:

- вдалі практики молодіжної роботи в діяльності молодіжних центрів за останній час (цільова аудиторія, суть практики, джерела фінансування);
- робота з ВПО (основні запити, послуги, що їх надають молодіжні центри);
- кадрові питання молодіжних центрів (наявність потреби, причини, шляхи вирішення);
- потреба в навчанні співробітників/співробітниць молодіжних центрів (запити, тематика);
- проблеми/виклики, з якими стикаються молодіжні центри в їхній діяльності;
- можливі шляхи вирішення зазначених проблем/викликів, на думку учасників/учасниць.